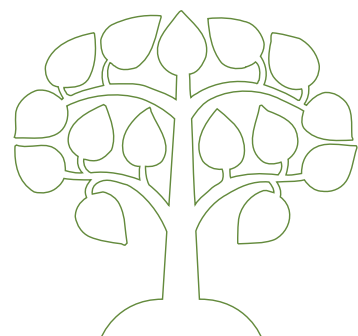

LINDESBERGS
KOMMUN

Lägesbild över brottslighet och otrygghet inom Lindesbergs kommuns geografiska område 2024

Datum: 2024-06-03

För revidering ansvarar: Säkerhetssamordnare.

Diarienummer: KS 2024/113

Dokumentet gäller till och med: Publicering av nästa lägesbild.

Innehåll

1. Introduktion	1
2. Brottslighet och brottspecifik otrygghet inom kommunen	2
2.1. Totalt antal anmälda brott, översikt över självrapporterad utsatthet samt översikt över brottspecifik otrygghet	3
2.2. Skadegörelsebrott	6
2.3. Narkotikabrott	8
2.4. Våld i offentlig miljö	10
2.5. Våld i nära relationer	12
2.6. Våld mot barn och unga	13
2.7. Sexualbrott	14
2.8. Stöld- och tillgreppsbrott	16
2.9. Bedrägeribrott	18
2.10. Trafikbrott	21
2.11. Hot och trakasserier	22
2.12. Brott mot lag (2018:2088) om tobak och liknande produkter samt spellag (2018:1138)	23
3. Övrig otrygghet inom kommunen	25
4. Psykosociala faktorer	29
4.1. Generella psykosociala faktorer	29
4.2. Lustgas	34
4.3. Orosanmälningar	36
5. Övrig information	37
5.1. Otryggheten i skolan och sociala medier	37
5.2. Socioekonomisk utsatthet inom kommunens geografiska område	37
5.3. Hedersrelaterat våld och förtryck	38
5.4. Information som framkommit i samband med demokratidagen den 26 oktober 2023 angående ungdomars upplevda otrygghet	39
5.4.1. Kollektivtrafik och övriga transportmedel	39
5.4.2. Allmänna ytor	39
5.4.3. Skolmiljön	40
5.4.4. Bostäder och levnadssituation	40
5.4.5. Sociala medier	41
6. Analys	41

7. Vägen framåt	47
7.1. Vägen mot konkreta åtgärder	47
7.2. Vidare utveckling av kartläggningen	48
Referenser	50

1. Introduktion

Enligt lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete¹ ska Sveriges kommuner arbeta kunskapsbaserat i sitt brottsförebyggande arbete. Som en del i detta ska kommuner – minst en gång vartannat år – ta fram en lägesbild över brottsligheten inom kommunens geografiska område. Denna lägesbild ska innehålla

1. en kartläggning av brottsligheten, dess omfattning och konsekvenser,
2. annan information av betydelse i sammanhanget, och
3. en analys av kartläggningen och informationen.

Detta dokument utgör en första utgåva av just denna lägesbild.

Syftet med lägesbilden är att få en helhetsbild över brottsligheten och otryggheten inom kommunens geografiska område. Denna helhetsbild ska sedan, tillsammans med prioriteringar av brottsligheten, orsaksanalyser och målsättningar, användas som underlag i framtagandet av åtgärdsplaner.

Denna lägesbild inleds med en redogörelse av statistik kopplad till specifika brottstyper. Därefter följer ett avsnitt som redogör för statistik kopplad till övriga upplevelser av otrygghet, följt av ett avsnitt som redogör för statistik kopplad till diverse psykosociala faktorer som på olika sätt kan antas ha en direkt eller indirekt relation till brottslighet och/eller otrygghet, följt av ett avsnitt med övrig information. Lägesbilden avslutas till sist med ett analysavsnitt där den redogjorda informationen bryts ned till enklare punkter och där fokus ligger på det som bedöms vara i störst behov av att belysas, följt av ett avsnitt som redogör för hur kommunen, med stöd av denna lägesbild, kan gå vidare i sitt brottsförebyggande arbete på sin väg mot konkreta åtgärder. För att få en övergripande förståelse för den lokala brottsligheten och otryggheten rekommenderas läsaren att inleda med avsnitt 6 för att sedan se avsnitt 2-5 för detaljer.

Lägesbilden skall, som tidigare nämnt, uppdateras åtminstone en gång vartannat år enligt lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Ansvarig för uppdateringen är säkerhetssamordnare som besitter det övergripande brottsförebyggande ansvaret.

¹ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2023196-om-kommuners-ansvar-for_sfs-2023-196/

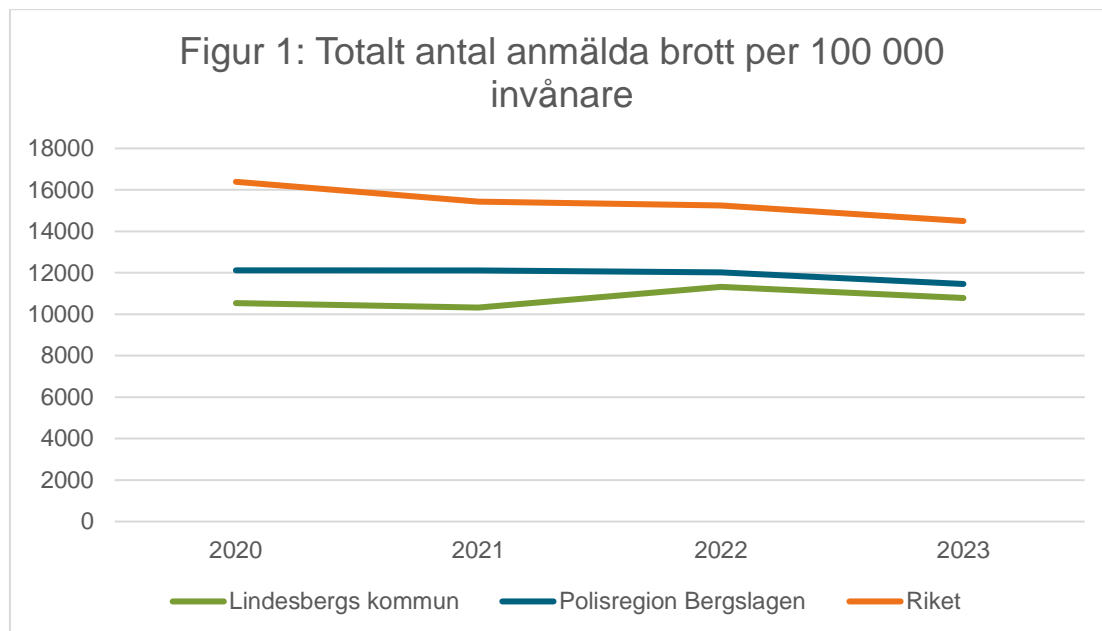
2. Brottslighet och brottspecifik otrygghet inom kommunen

Detta avsnitt redogör för statistik som berör den lokala brottsligheten och brotts-specifika otryggheten i Lindesbergs kommun. Statistiken omfattar olika indikatorer beroende på brottskategori, men kan till exempel utgöras av anmälda brott, brottens ekonomiska konsekvenser, självrapporterad utsatthet och otrygghet samt andra relevanta, sociala faktorer. Statistiken presenteras per brottskategori och i de flesta fall med en jämförelse mellan kommunen och polisregion Bergslagen/Örebro län samt riket i stort. Statistiken för självrapporterad utsatthet och otrygghet är inhämtad från den nationella trygghetsundersökningen (NTU)², utförd årligen av det Brottsförebyggande rådet (BRÅ), samt Region Örebro läns Liv & Hälsa Ung 2023³. Statistiken från NTU berör befolkningen i stort medan statistiken från Liv & Hälsa Ung 2023 endast berör ungdomar i Lindesbergs kommun som vid undersökningens genomförande gick i årskurs 7 eller 9 i grundskolan alternativt årskurs 2 på gymnasiet. För detaljer angående denna statistik hänvisas läsaren till de fullständiga undersökningarna (se fotnot 2 & 3). Notera att statistik gällande självrapporterad utsatthet för brott från NTU avser kalenderåret före undersökningsåret, medan övrig statistik från samma källa avser undersökningsåret. Notera också att viss ungdomsstatistik nedan saknar data för årskurs 7, vilket beror på att denna data i dessa fall är bristfälligt redovisad i originalkällan. Statistiken för anmälda brott är inhämtad direkt från lokalpolisområde Lindesberg. Notera att statistik över anmälda brott alltid har den inbyggda svagheten att anmälningsbenägenheten kan skilja sig åt mellan olika geografiska områden samt över tid, och att jämförelser gällande anmälda brott därför inte kan ses som direkt korresponderade till skillnader vad gäller faktiska brott. Notera också att statistiken för Lindesbergs kommun, med sitt lägre antal totalt anmälda brott, är betydligt känsligare för mindre förändringar än övriga geografiska områden inkluderade nedan (statistiken är alltså mer volatil för detta område än för Örebro län/polisregion Bergslagen och riket i stort). Detta medför att det i vissa fall ser ut som att den lokala brottsligheten förändrats dramatiskt när den faktiska förändringen snarare handlat om endast ett fåtal brott.

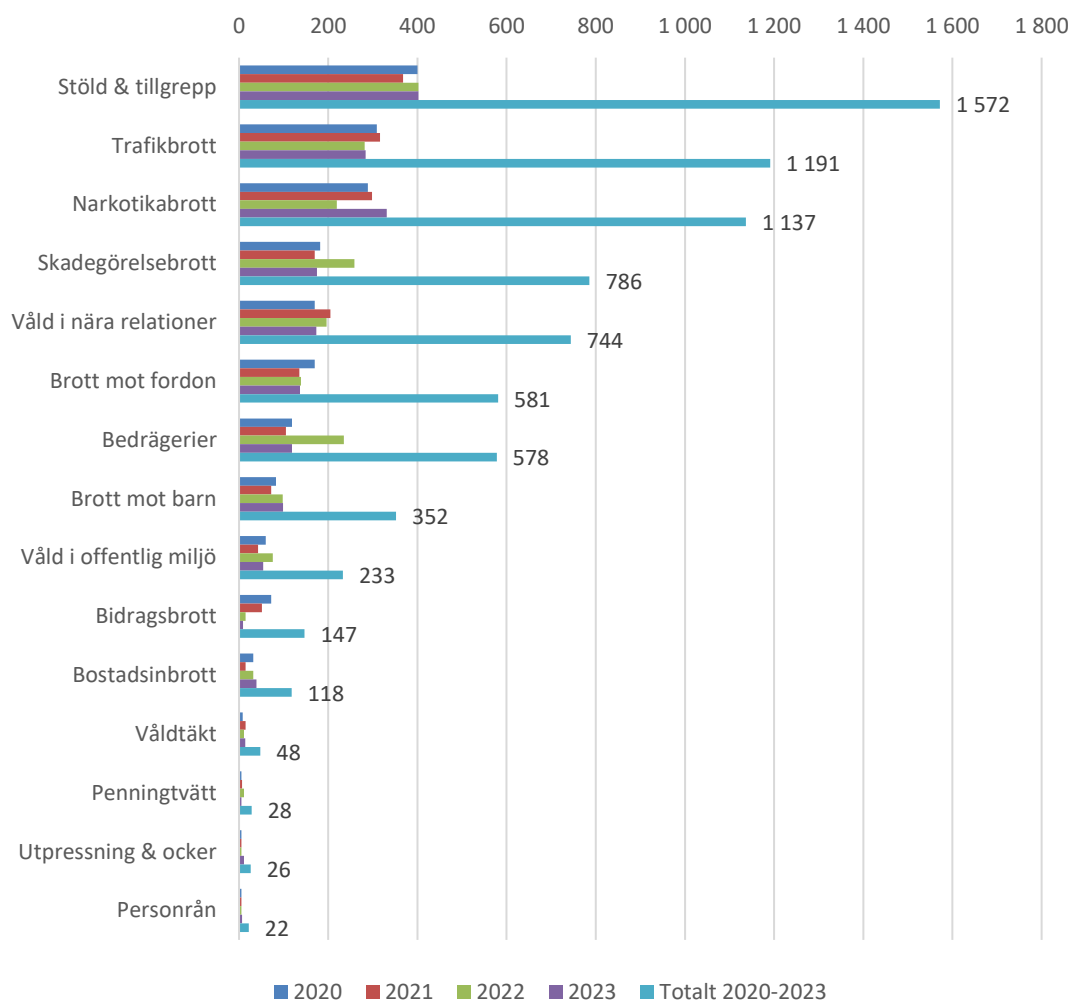
² <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2023-04-25-nationella-trygghetsundersokningen---ett-metodstod-for-resultat-pa-kommunal-niva.html> samt <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2023-10-11-nationella-trygghetsundersokningen-2023.html>

³ <https://utveckling.regionorebrolan.se/sv/valfard-och-folkhalsa/folkhalsan-i-siffror/liv-och-halsa---ung/liv--halsa-ung-2023/>

2.1. Totalt antal anmälda brott, översikt över självrapporterad utsatthet samt översikt över brottsspecifik otrygghet

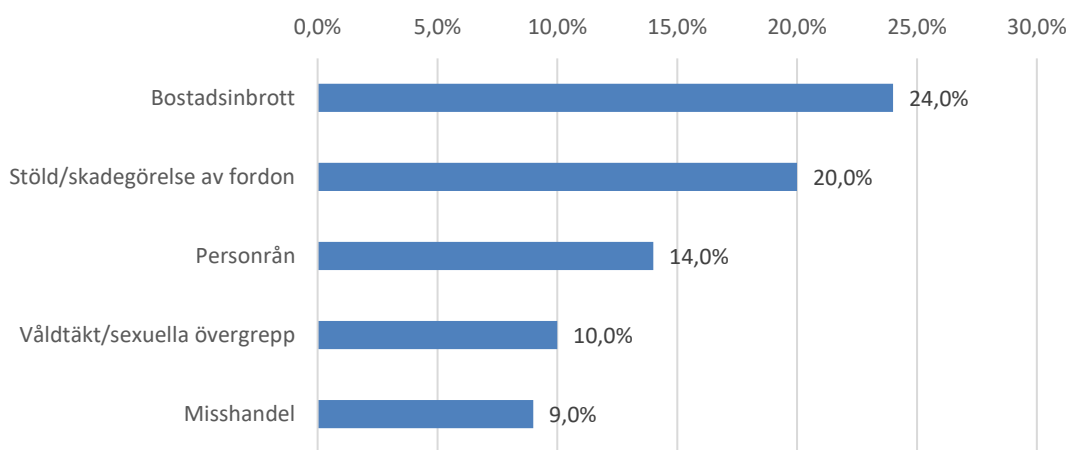
Figur 2: Totalt antal anmälda brott per brottskategori i Lindesbergs kommun under åren 2020-2023, sorterat efter sammanlagd summa för samtliga år

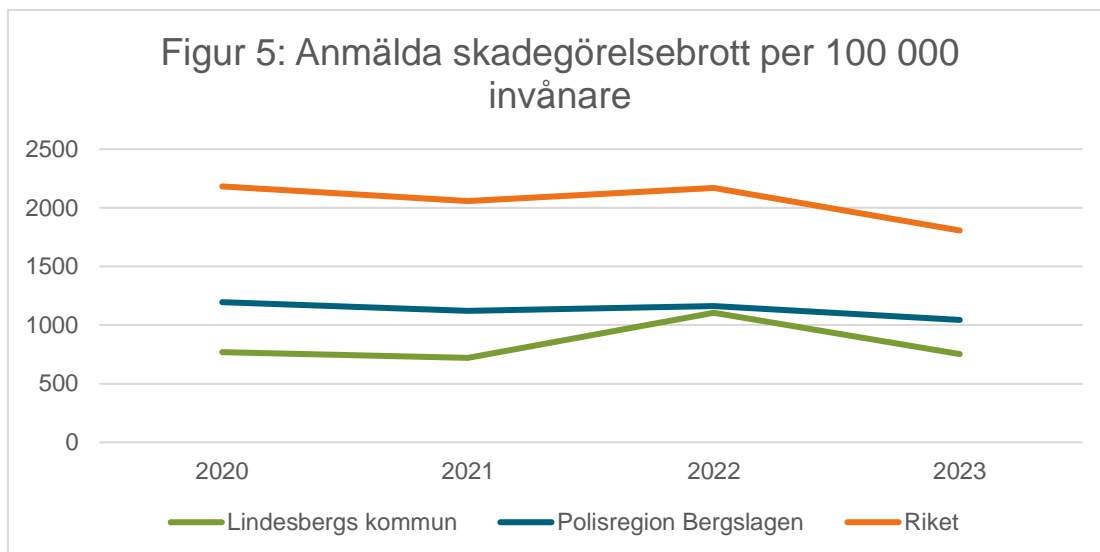
Figur 3: Andel av Lindesbergs kommuns invånare som uppger sig ha blivit utsatt för diverse brottskategori under föregående år vid tiden för den senaste nationella trygghetsundersökningen

Figur 4: Andel av Lindesbergs kommuns invånare som uppger att de oroar sig mycket/ganska ofta för att utsättas för diverse brottskategori enligt den senaste nationella trygghetsundersökningen

2.2. Skadegörelsebrott

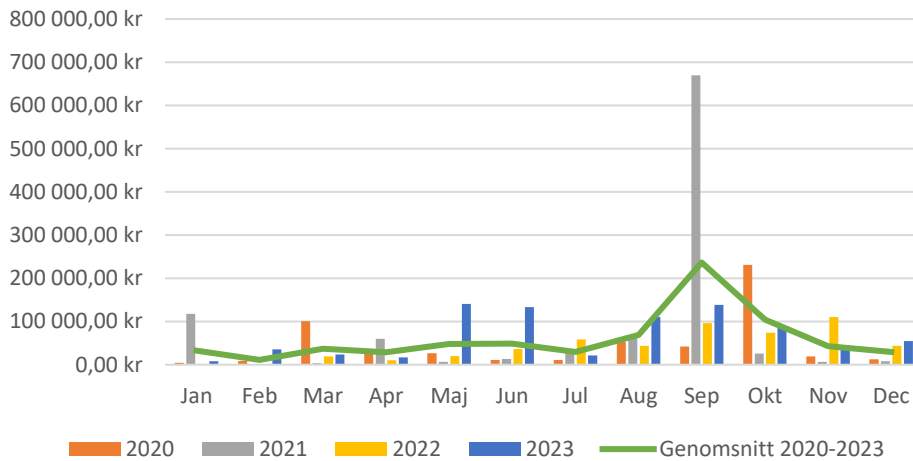
Tabell 1: Andel av befolkningen som uppger problem i stor utsträckning med klotter i det egna bostadsområdet

	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	7%	5%	4%
Örebro län	5%	4%	5%
Riket	6%	6%	5%

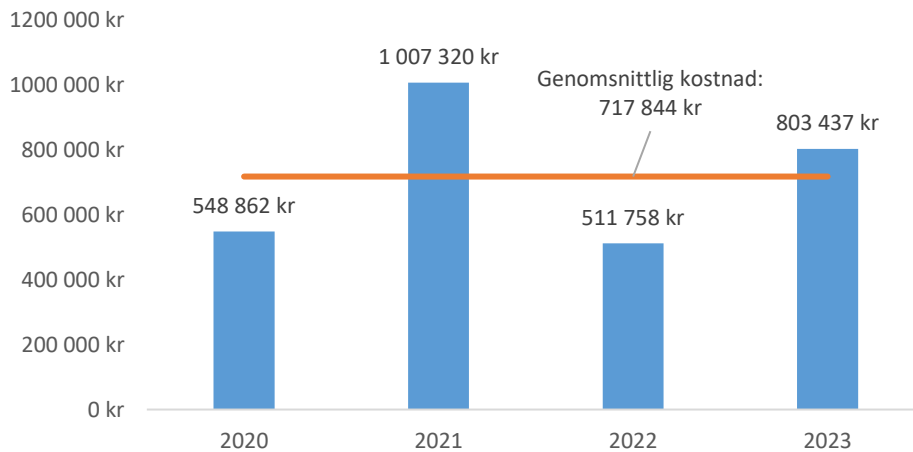
Tabell 2: Andel av befolkningen som uppger problem i stor utsträckning med skadegörelse i det egna bostadsområdet

	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	6%	7%	5%
Örebro län	7%	7%	7%
Riket	8%	8%	7%

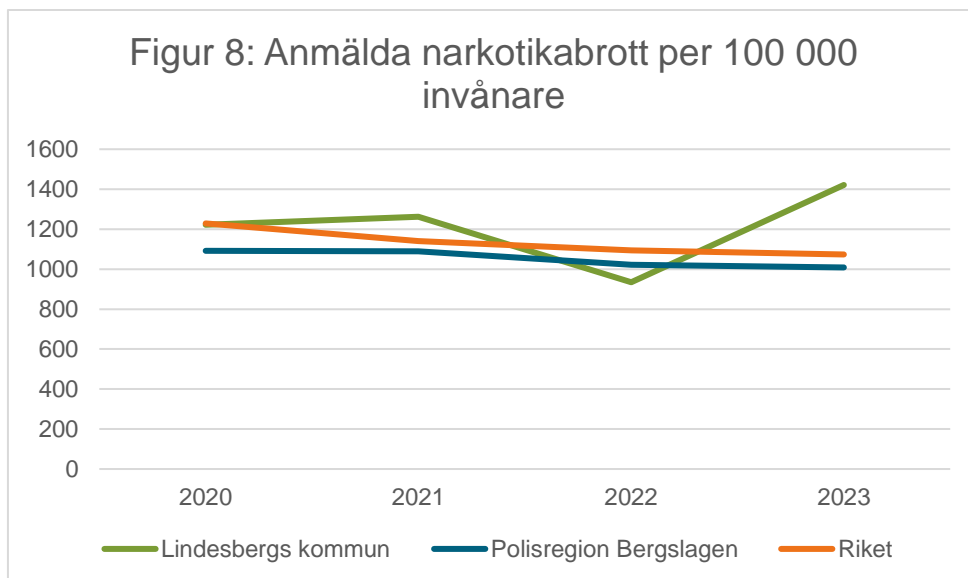
Figur 6: Falab/Libos utgifter för reparation av skadegörelse per månad under perioden 2020-2023, exklusive kostnader relaterade till misstänkt anlagd brand

Figur 7: Falab/Libos utgifter för reparation av skadegörelse per år under perioden 2020-2023, exklusive kostnader relaterade till misstänkt anlagd brand

2.3. Narkotikabrott

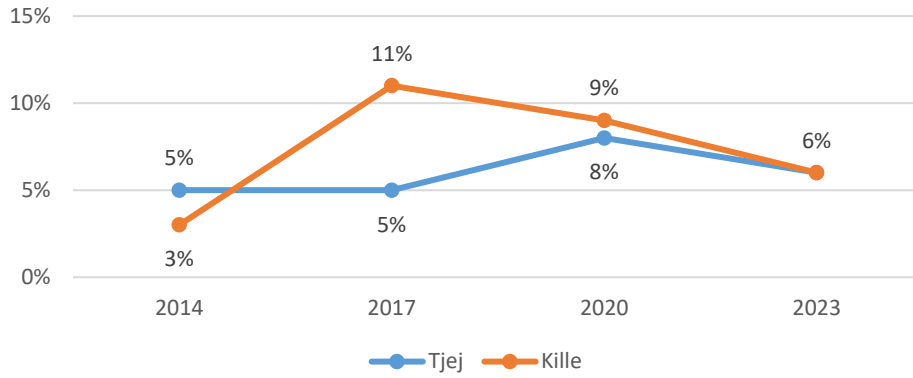
Tabell 3: Andel av befolkningen som uppger problem i stor utsträckning med öppen narkotikahandel i det egna bostadsområdet

	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	4%	4%	4%
Örebro län	4%	6%	5%
Riket	5%	6%	6%

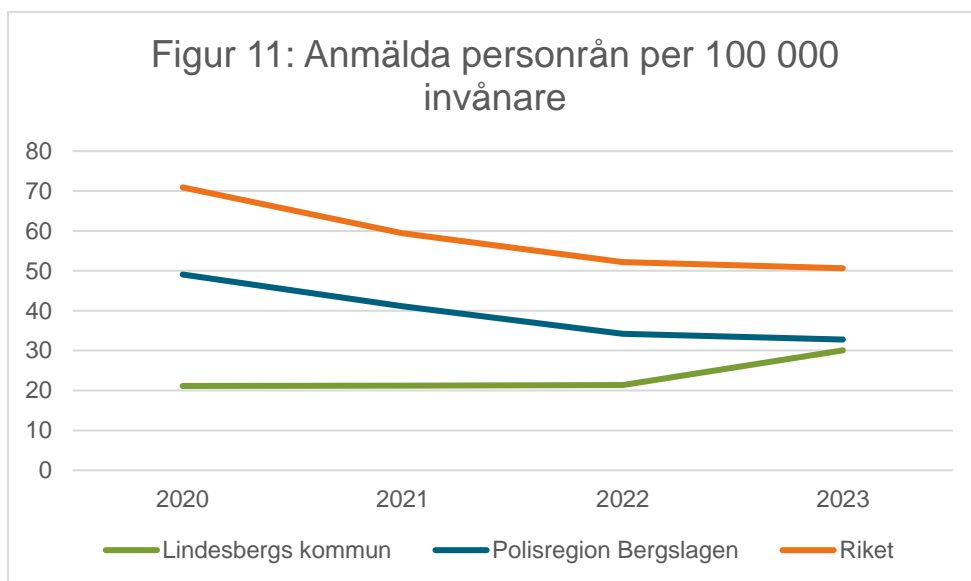
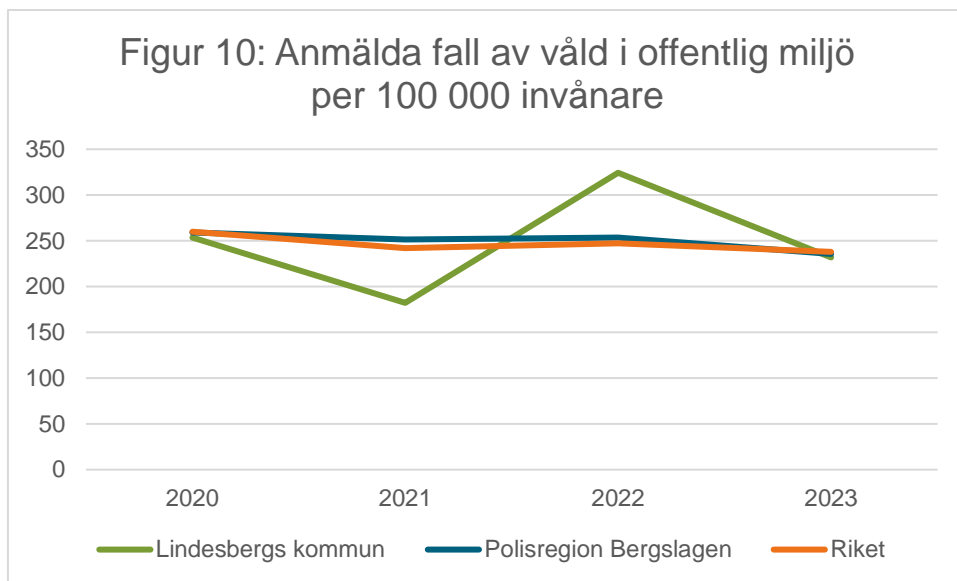
Tabell 4: Andel av befolkningen som uppger problem i stor utsträckning med personer påverkade av alkohol eller droger utomhus i det egna bostadsområdet

	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	4%	5%	5%
Örebro län	8%	8%	7%
Riket	7%	7%	6%

Figur 9: Andel ungdomar i åk 9 och 2 på gymnasiet i Lindesbergs kommun som någon gång använt narkotika

2.4. Våld i offentlig miljö

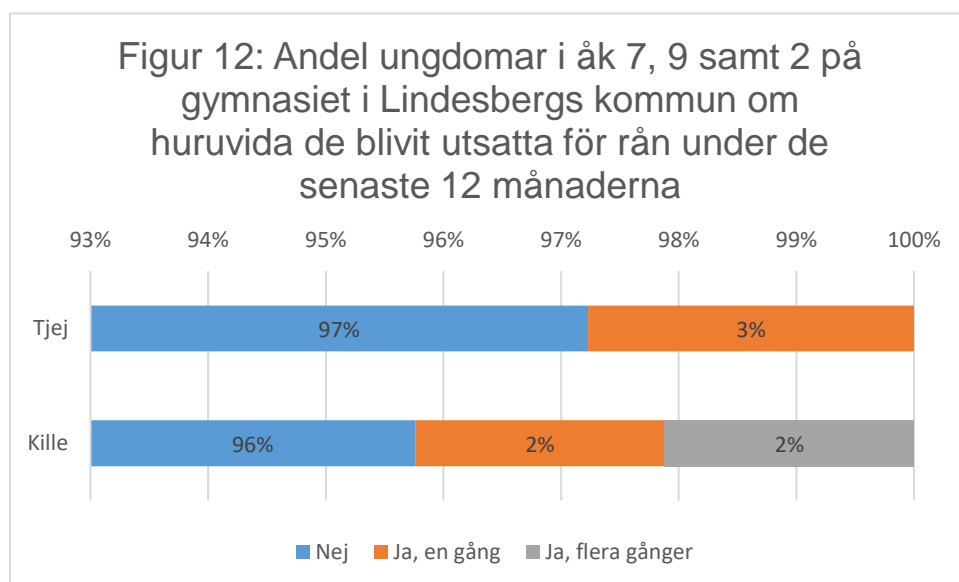
Tabell 5: Självrapporterad utsatthet för misshandel

	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	2,6%	1,8%	3,2%
Örebro län	3,3%	4,2%	3,6%
Riket	3,2%	3,6%	2,8%

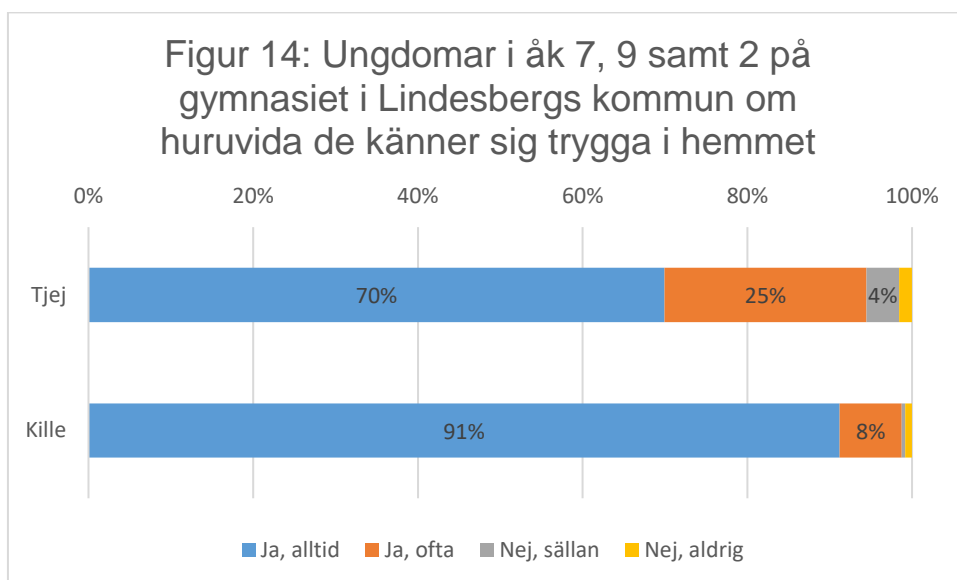
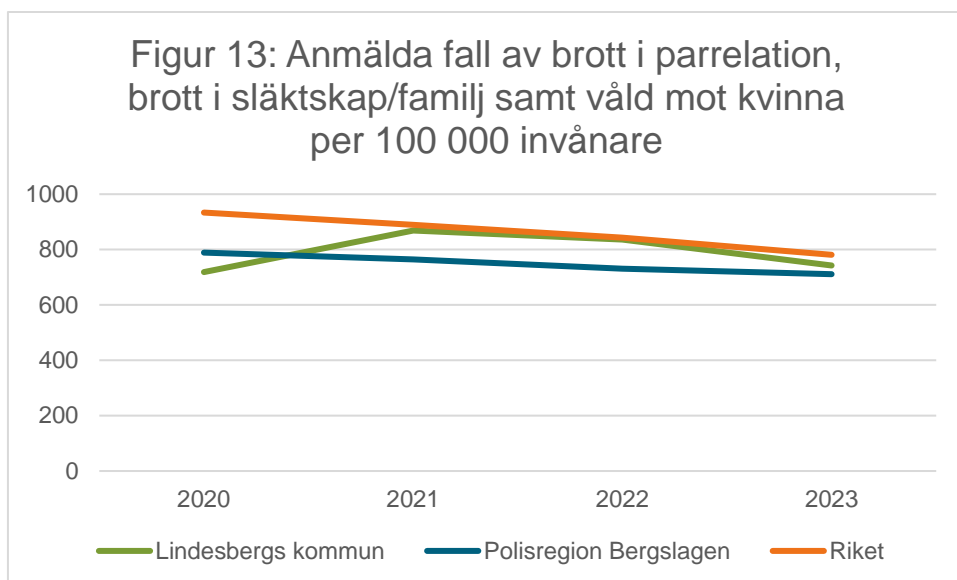
Tabell 6: Självrapporterad utsatthet för personrån			
	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	0,6%	0,5%	0,6%
Örebro län	1,2%	1,2%	1,4%
Riket	1,2%	1,5%	1,2%

Tabell 7: Andel av befolkningen som oroar sig mycket/ganska ofta för att utsättas för misshandel			
	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	9%	11%	9%
Örebro län	10%	12%	10%
Riket	10%	11%	10%

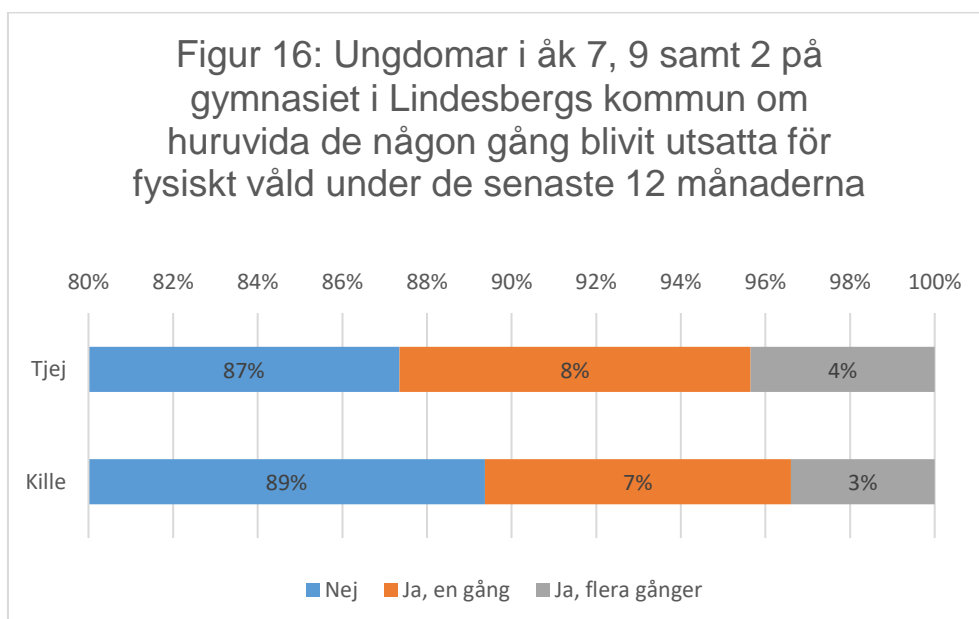
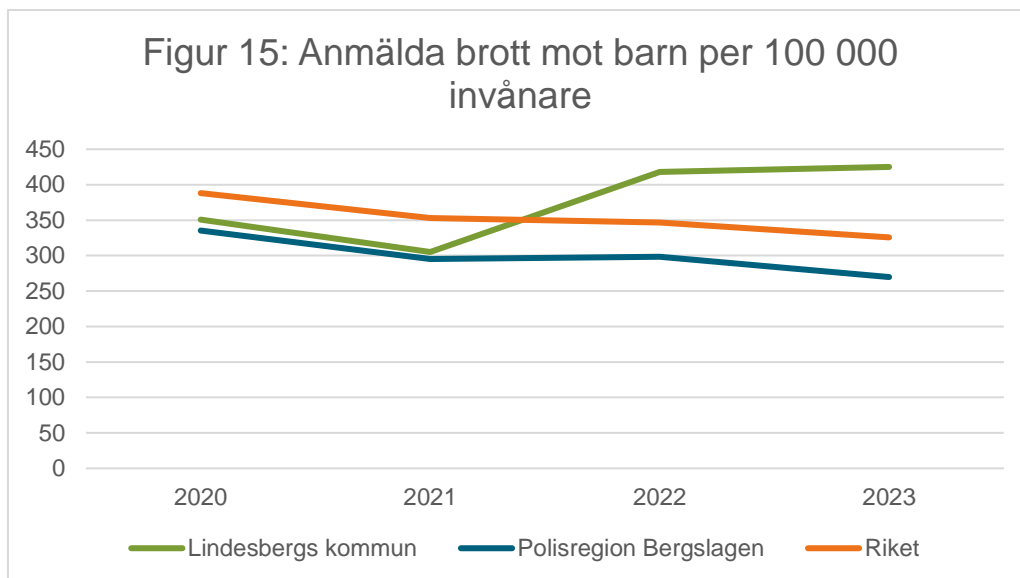
Tabell 8: Andel av befolkningen som oroar sig mycket/ganska ofta för att utsättas för personrån			
	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	17%	16%	14%
Örebro län	15%	19%	17%
Riket	16%	18%	15%

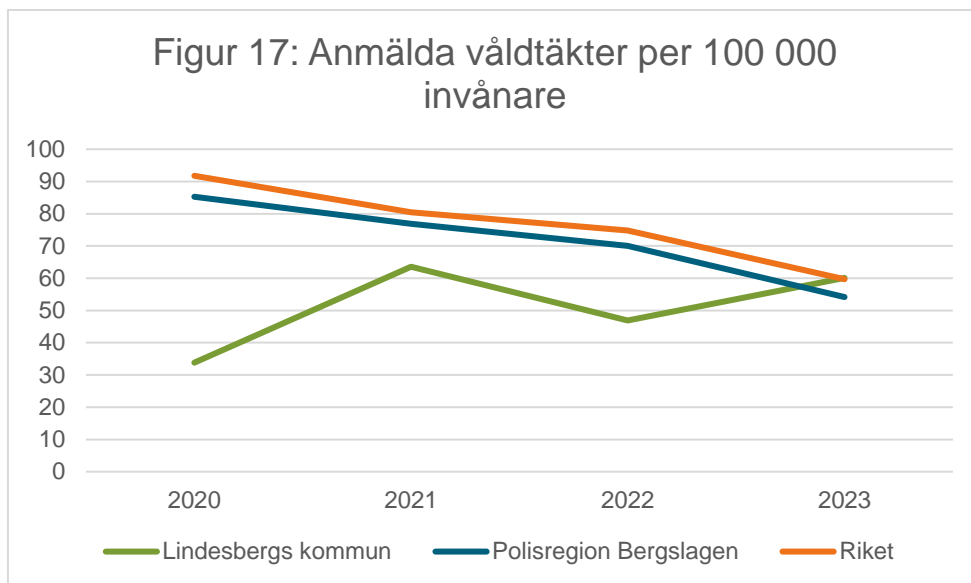
2.5. Våld i nära relationer

2.6. Våld mot barn och unga

2.7. Sexualbrott

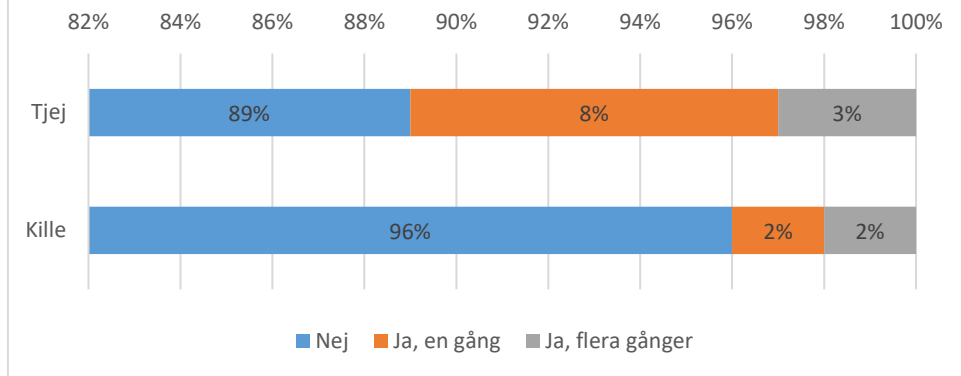
Tabell 9: Självrapporterad utsatthet för sexualbrott

	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	3,6%	4,7%	4,2%
Örebro län	5,0%	6,2%	5,2%
Riket	5,6%	5,8%	4,5%

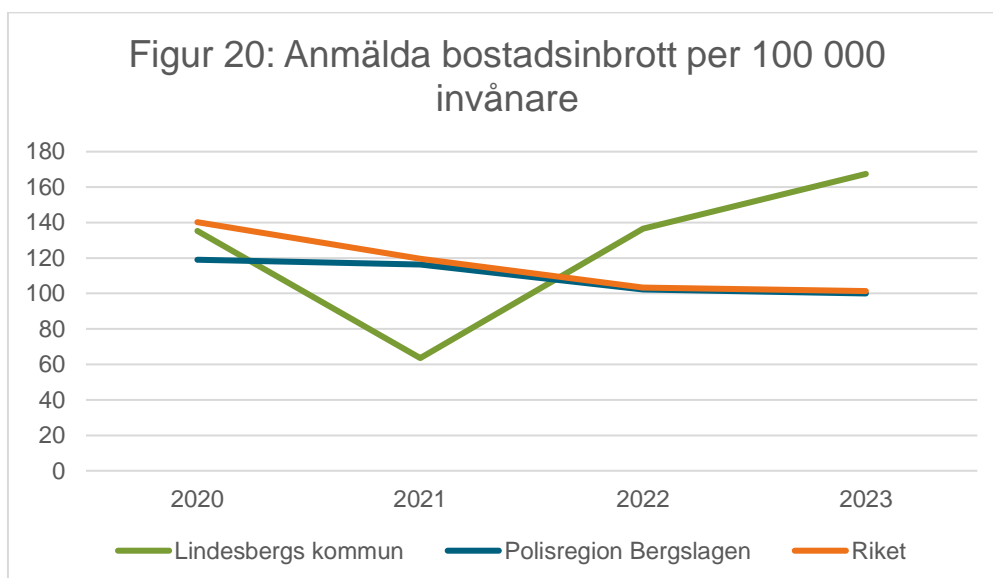
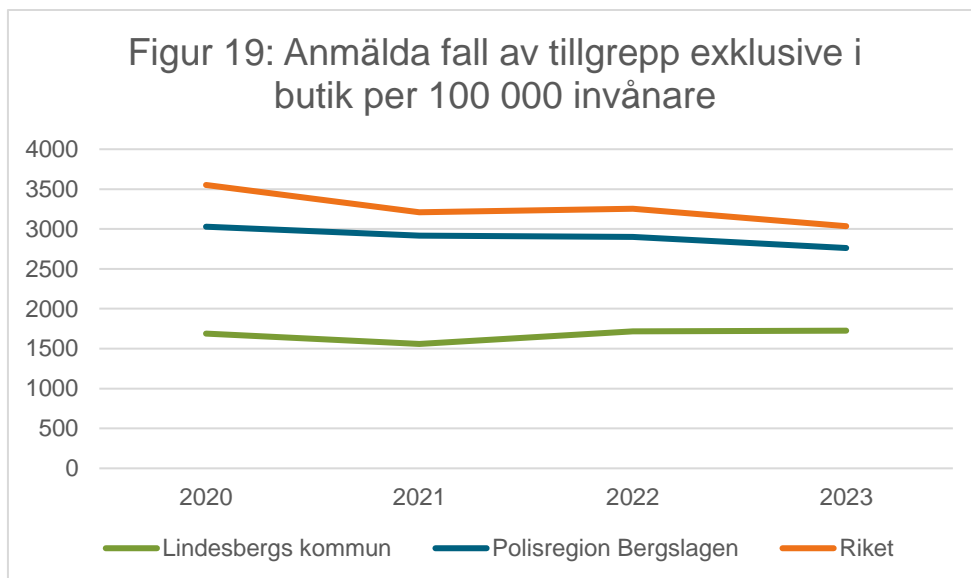
Tabell 10: Andel av befolkningen som oroar sig mycket/ganska ofta för att utsättas för våldtäkt/sexuella övergrepp

	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	8%	11%	10%
Örebro län	11%	12%	12%
Riket	12%	12%	11%

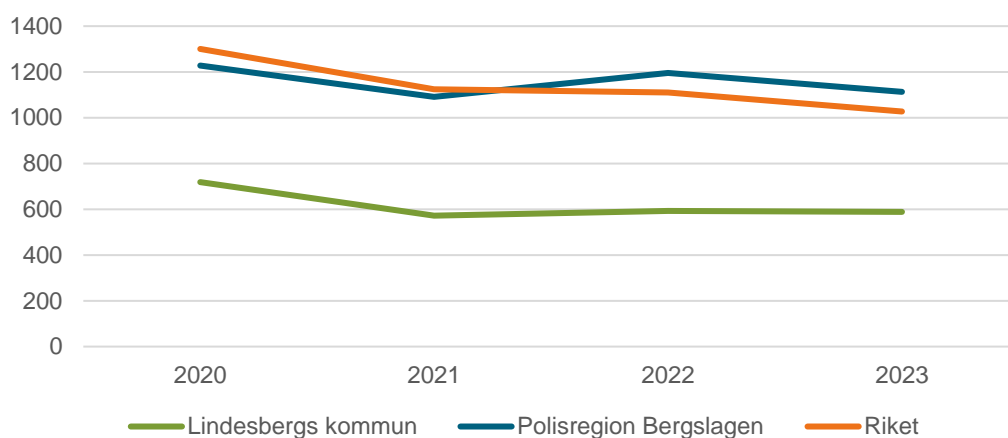
Figur 18: Ungdomar i åk 7, 9 samt 2 på gymnasiet om huruvida de blivit utsatta för sexuella övergrepp under de senaste 12 månaderna

2.8. Stöld- och tillgreppsbrott

Figur 21: Anmälda brott mot fordon per 100 000 invånare

Tabell 11: Självrapporterad utsatthet för cykelstöld

	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	6,0%	7,7%	5,4%
Örebro län	13,3%	13,7%	12,5%
Riket	10,5%	11,3%	10,4%

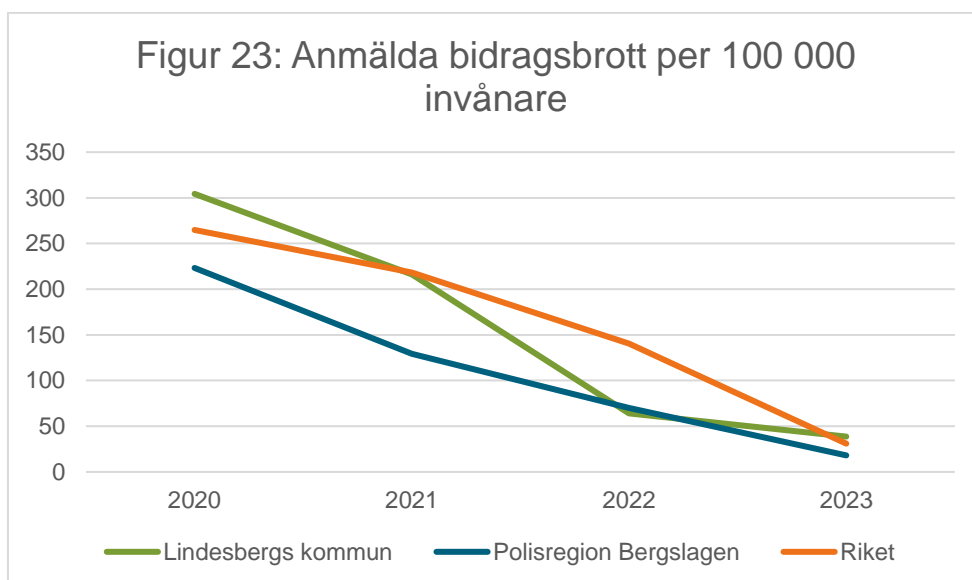
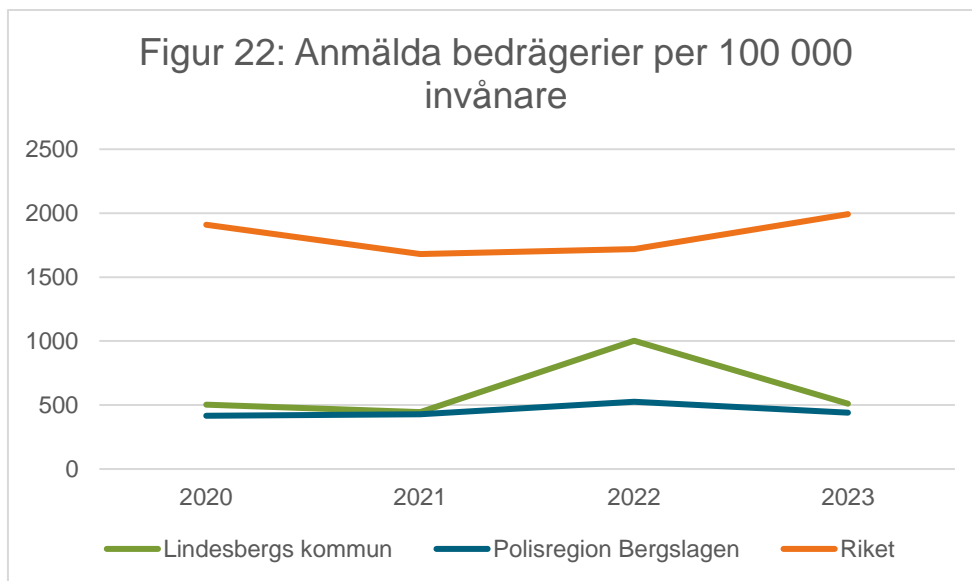
Tabell 12: Andel av befolkningen som oroar sig mycket/ganska ofta för att utsättas för bostadsinbrott

	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	32%	32%	24%
Örebro län	28%	28%	23%
Riket	28%	27%	23%

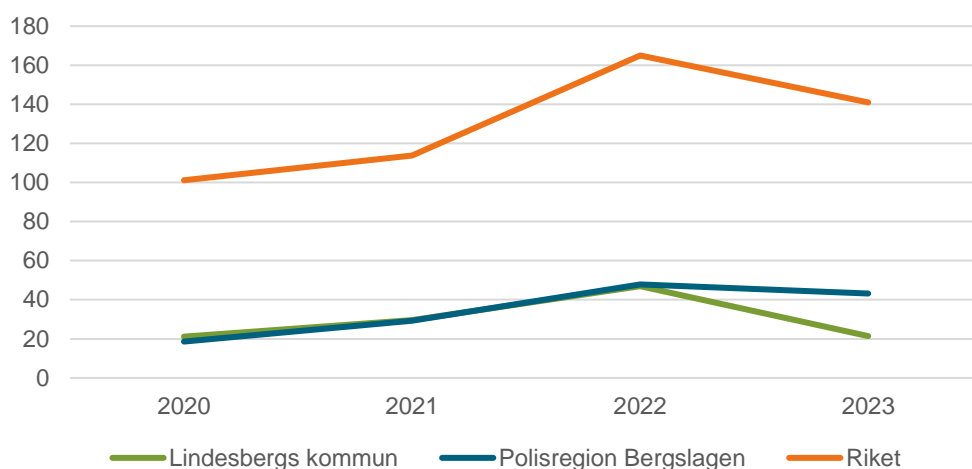
Tabell 13: Andel av befolkningen som oroar sig mycket/ganska ofta för att utsättas för stöld/skadegörelse av fordon

	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	28%	26%	20%
Örebro län	26%	26%	25%
Riket	26%	26%	24%

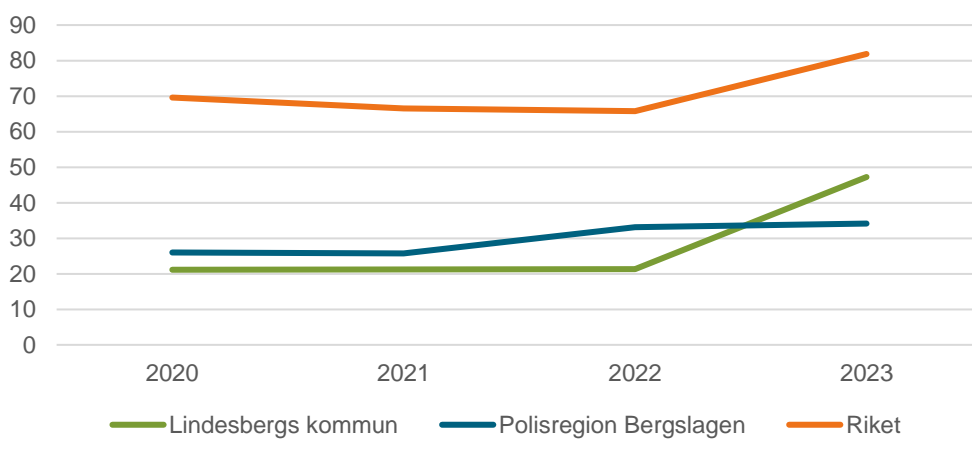
2.9. Bedrägeribrott

Figur 24: Anmälda penningtvättsbrott per 100 000 invånare

Figur 25: Anmälda incidenter av utpressning & ocker per 100 000 invånare

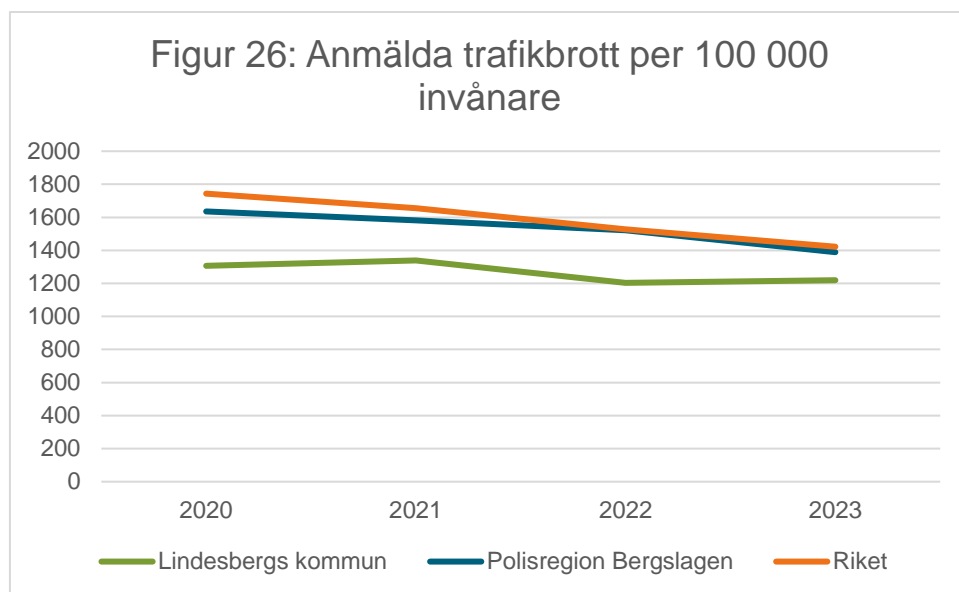

Tabell 14: Självrapporterad utsatthet för kort-/kreditbedrägeri

	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	3,6%	4,2%	4,5%
Örebro län	3,9%	4,6%	3,8%
Riket	5,0%	5,4%	3,8%

Tabell 15: Självrapporterad utsatthet för försäljningsbedrägeri			
	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	4,6%	4,8%	6,1%
Örebro län	4,5%	4,7%	6,3%
Riket	4,6%	5,1%	5,6%

2.10. Trafikbrott

Tabell 16: Andel av befolkningen som uppger problem i stor utsträckning med fortkörning i det egna bostadsområdet

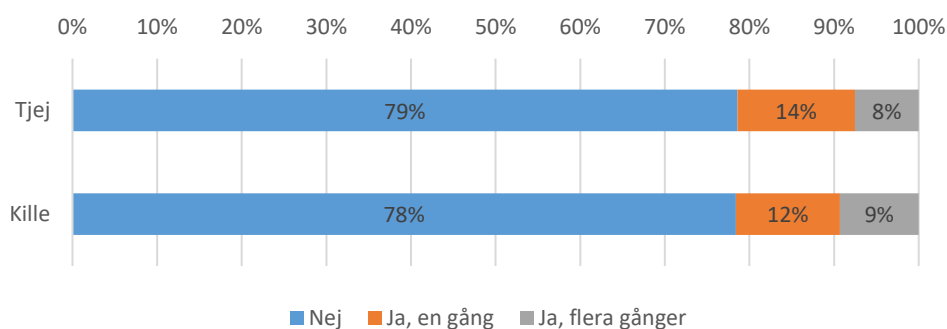
	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	22%	21%	23%
Örebro län	21%	21%	19%
Riket	20%	20%	19%

Tabell 17: Andel av befolkningen som uppger problem i stor utsträckning med övrig störande körning i det egna bostadsområdet

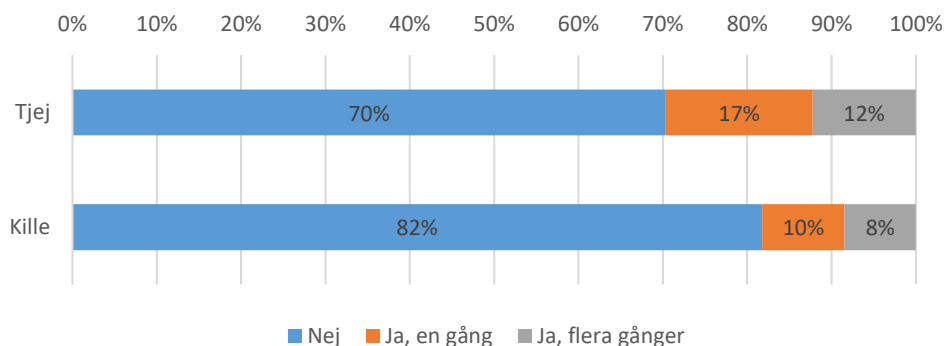
	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	8%	10%	16%
Örebro län	13%	14%	14%
Riket	12%	13%	14%

2.11. Hot och trakasserier

Figur 27: Ungdomar i åk 7, 9 samt 2 på gymnasiet i Lindesbergs kommun om huruvida de någon gång blivit utsatta för hot under de senaste 12 månaderna

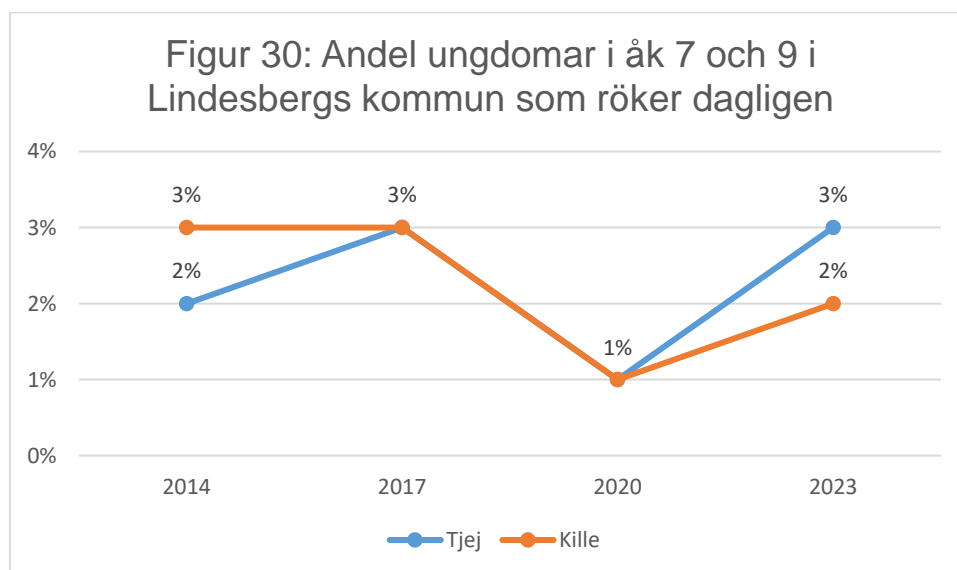
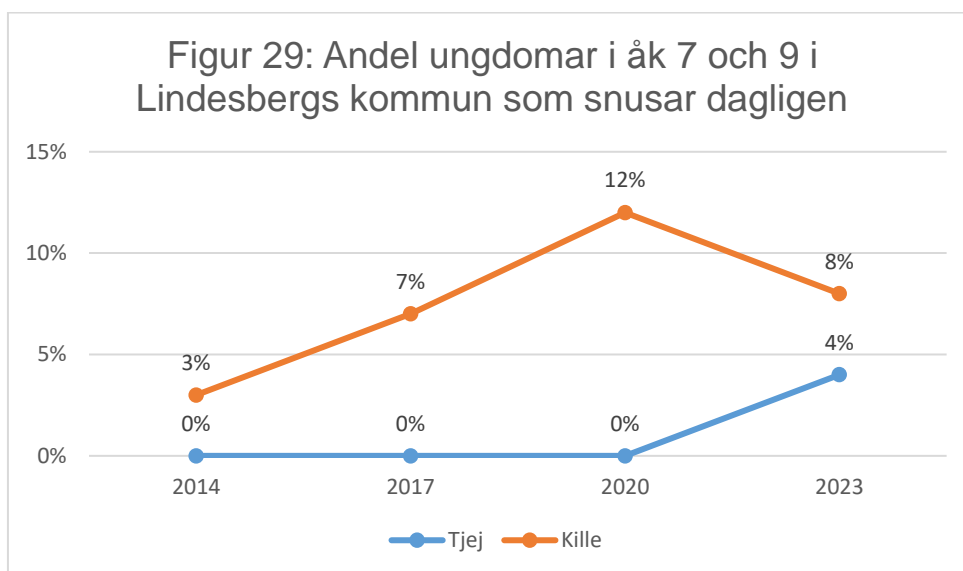

Figur 28: Ungdomar i åk 7, 9 samt 2 på gymnasiet i Lindesbergs kommun om huruvida de någon gång blivit utsatta för trakasserier under de senaste 12 månaderna

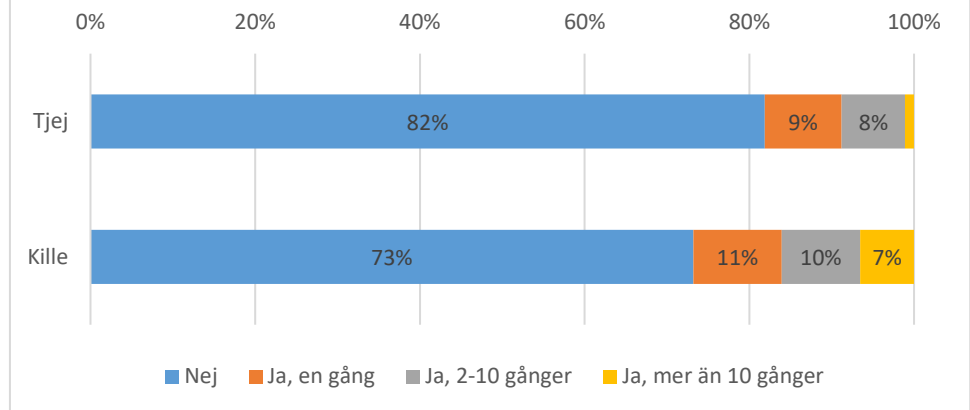

2.12. Brott mot lag (2018:2088) om tobak och liknande produkter samt spellag (2018:1138)

Statistiken i detta delavsnitt redogör för kommunens högstadieungdomars tobaks- och spelvanor. Brottsligheten i dessa fall handlar naturligtvis om att sälja tobaksvaror till dessa ungdomar samt att förse dem med möjligheten att spela om pengar.

Figur 31: Ungdomar i åk 7 och 9 i Lindesbergs kommun om huruvida de någon gång spelat om pengar

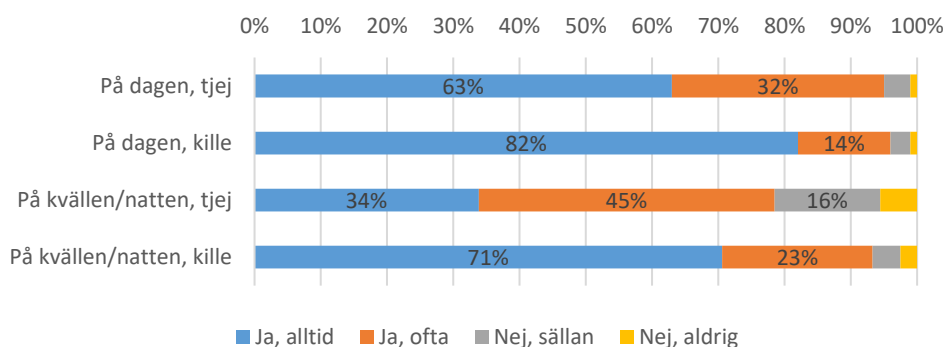
3. Övrig otrygghet inom kommunen

Detta avsnitt redogör för statistik kopplad till generell otrygghet som inte kan kopplas till någon specifik brottskategori. Statistiken i detta avsnitt är hämtad från NTU, Liv & Hälsa Ung 2023 (för information om dessa, se introduktion till avsnitt 2) samt lokalpolisområde Lindesberg. Angående figur 38 är det viktigt att vara medveten om att otryggheten kopplad till specifika områden inte sällan sägs vara på grund av dålig belysning, vilket innebär att kategorin ”belysning” är ett större problem än vad som framkommer där. Kategorin ”belysning” berör de svar som nämnde belysning generellt i kommunen, medan svar som berör belysning i specifika områden i stället placerats i de olika områdeskategorierna.

Tabell 18: Andel av befolkningen som känner sig mycket/ganska otrygga vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet

	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	32%	28%	25%
Örebro län	29%	30%	30%
Riket	28%	29%	27%

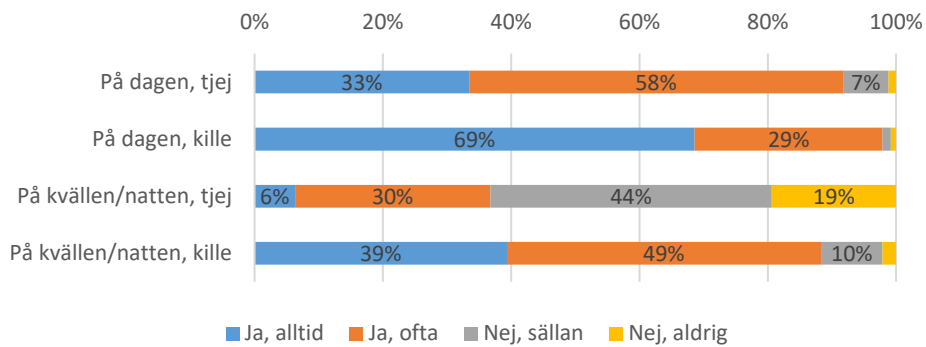
Figur 32: Ungdomar i åk 7, 9 samt 2 på gymnasiet i Lindesbergs kommun om huruvida de känner sig trygga utomhus i området där de bor

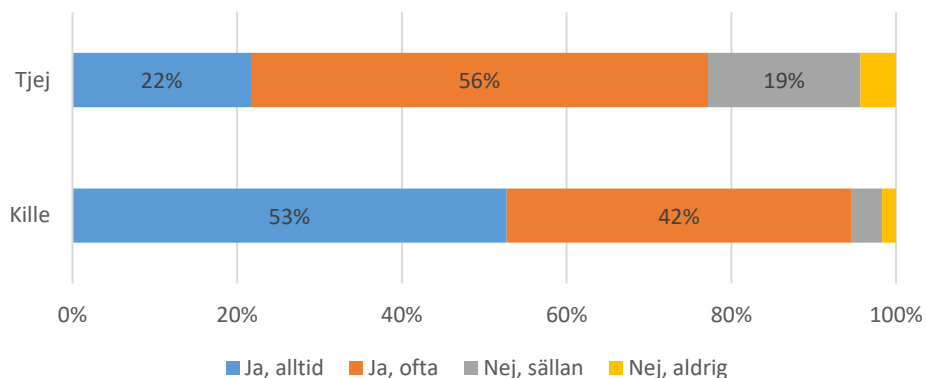
Tabell 19: Andel av befolkningen som uppger problem i stor utsträckning med gäng som uppehåller sig i det egna bostadsområdet

	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	5%	5%	3%
Örebro län	6%	7%	6%
Riket	7%	8%	7%

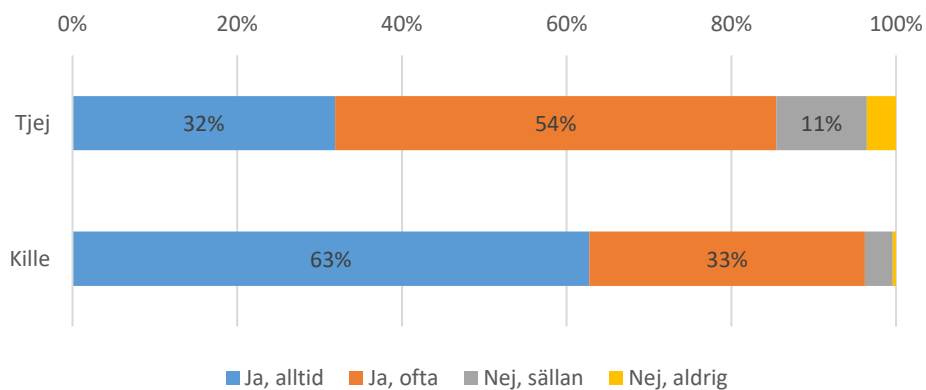
Figur 33: Ungdomar i åk 7, 9 samt 2 på gymnasiet i Lindesbergs kommun om huruvida de känner sig trygga ute på stan/på allmän plats

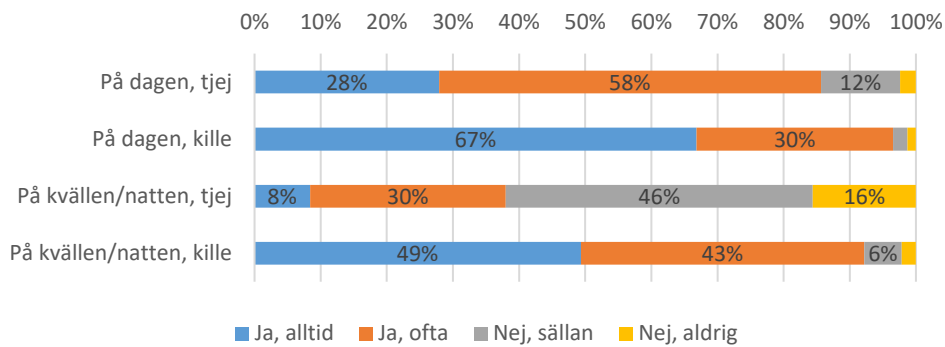
Figur 34: Ungdomar i åk 7, 9 samt 2 på gymnasiet i Lindesbergs kommun om huruvida de känner sig trygga i skolan

Figur 35: Ungdomar i åk 7, 9 samt 2 på gymnasiet om huruvida de känner sig trygga på väg till eller från skolan

Figur 36: Ungdomar i åk 7, 9 samt 2 på gymnasiet i Lindesbergs kommun om huruvida de känner sig trygga på buss, tåg eller liknande

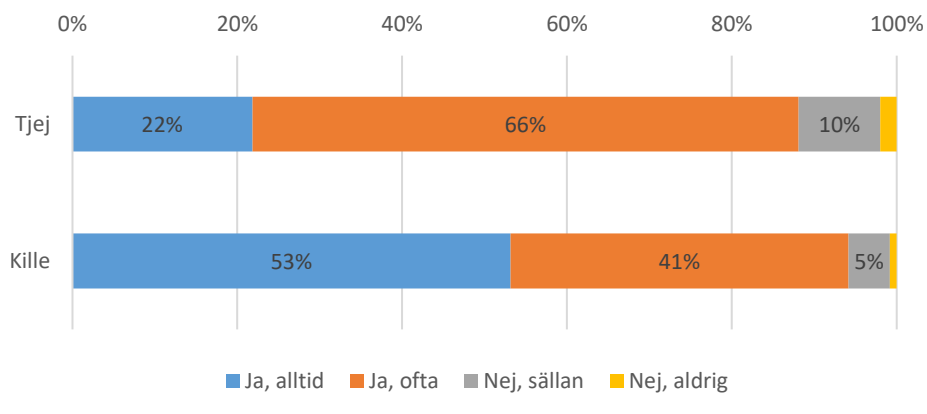
Tabell 20: Andel av befolkningen som uppger att de mycket/ganska ofta valt en annan väg eller ett annat färdssätt på grund av oro för att utsättas för brott

	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	22%	21%	17%
Örebro län	24%	26%	26%
Riket	23%	25%	24%

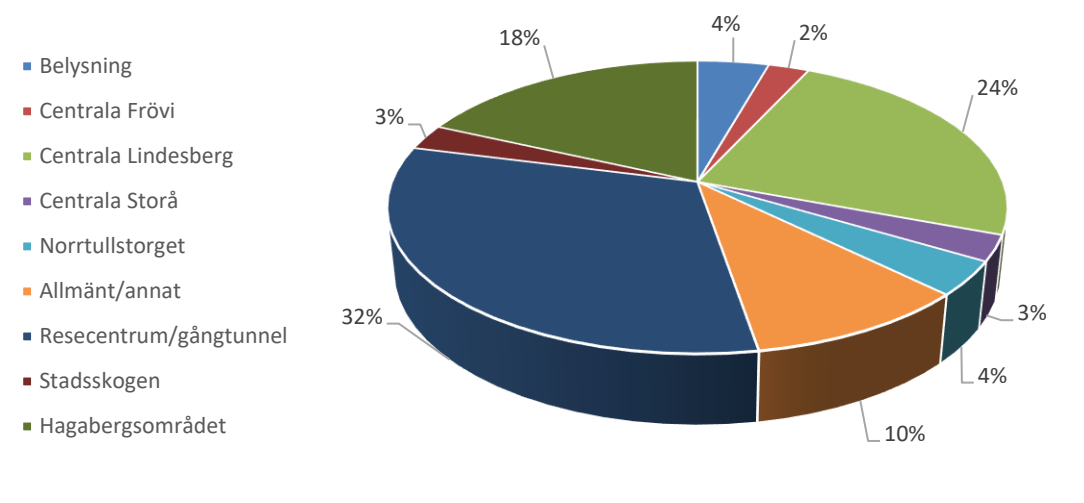
Tabell 21: Andel av befolkningen som uppger att de mycket/ganska ofta avstått från någon aktivitet på grund av oro för att utsättas för brott

	2017/2018	2019/2020	2021/2022
Lindesbergs kommun	14%	12%	12%
Örebro län	13%	15%	15%
Riket	12%	14%	12%

Figur 37: Ungdomar i åk 7, 9 samt 2 på gymnasiet i Lindesbergs kommun om huruvida de känner sig trygga på nätet

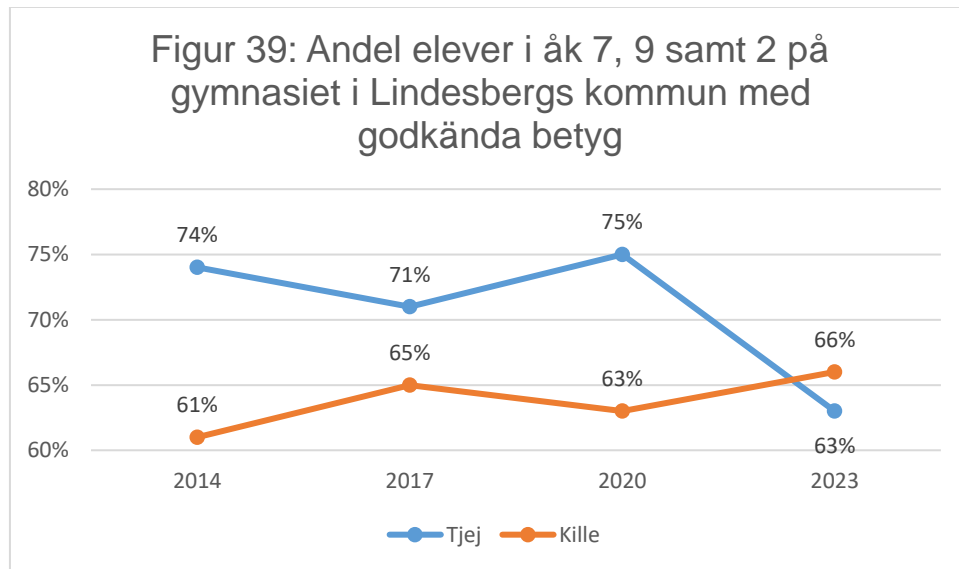
Figur 38: Områden/faktorer som nämns som särskilt otrygghetsskapande i lokalpolisområde Lindesbergs senaste medborgardialog, genomförd år 2021

4. Psykosociala faktorer

Detta avsnitt redogör för psykosociala faktorer som på ett direkt eller indirekt sätt kan ha en relation till brottslighet, otrygghet och/eller känslor av utanförskap. Viktigt att ha i åtanke gällande könssegregerad statistik är att killar – i och med vissa maskulinitetsnormer – kan ha svårare att framföra känslor som karaktäriseras av sårbarhet (exempelvis ledsamhet, rädsla, mm)⁴, vilket innebär att deras faktiska mentala tillstånd kan vara sämre än vad som angetts i deras självskattningar, även om dessa gjorts anonymt. Statistik angående ungdomars generella psykosociala tillstånd inkluderas då psykisk ohälsa i högstadietiden är kopplat till en högre risk att hamna i utanförskap senare i livet⁵ samt att sårbarhetsfaktorer som resurssvaghet och bristande förmåga att återhämta sig psykiskt efter utsatthet för brott är kopplade till en större känsla av otrygghet⁶.

4.1. Generella psykosociala faktorer

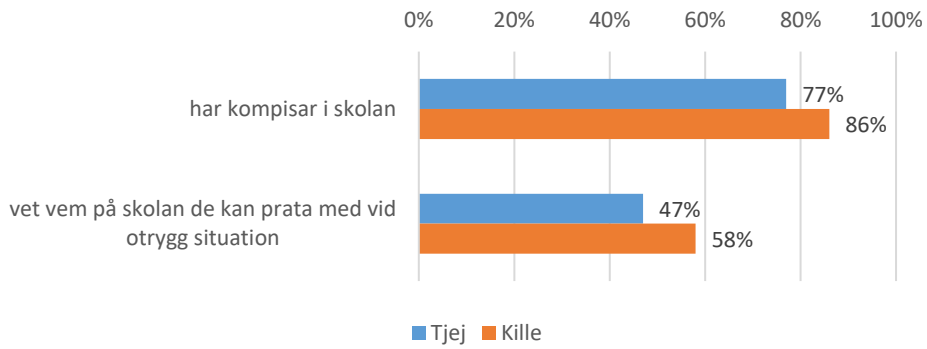

⁴ Rice et al., 2021.

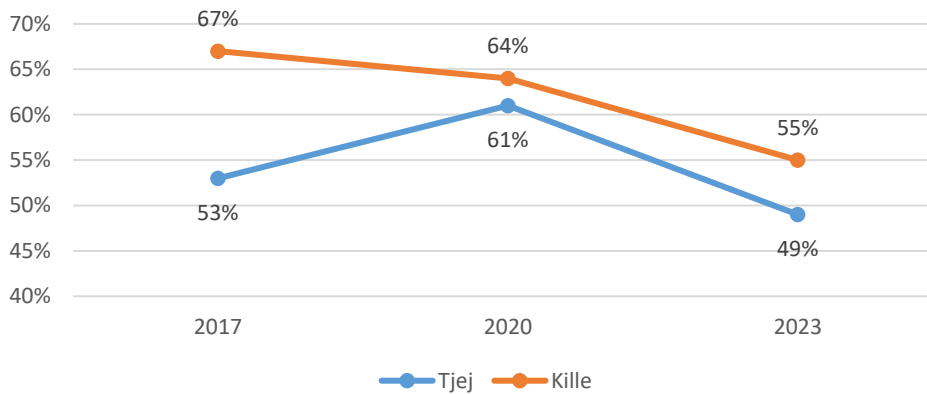
⁵ <https://www.su.se/institutionen-for-folkhalsovetenskap/nyheter/ny-studie-psykisk-oh%3%A4lsa-i-skolan-kopplat-till-st%3B6rre-risk-f%3B6r-utanf%3B6rskap-1.581150>

⁶ Brottsförebyggande rådet, 2009. *Otrygghet och segregation: Bostadsområdets betydelse för allmänhetens otrygghet och oro för brott.*

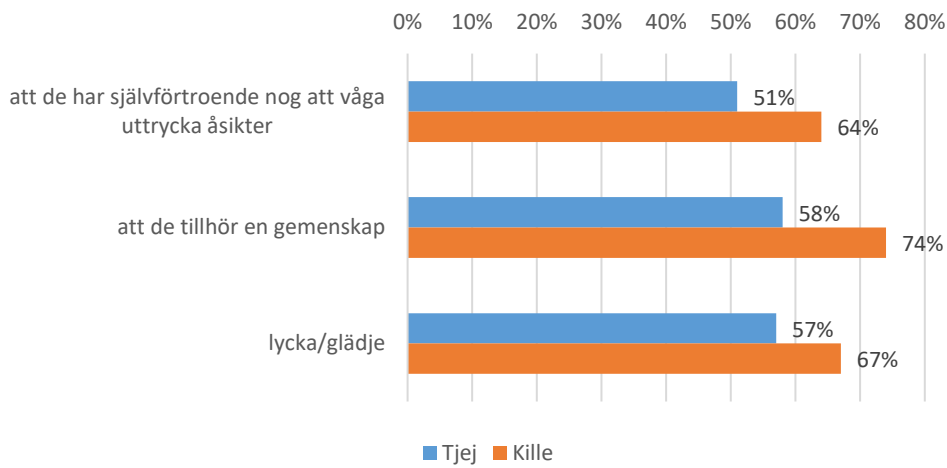
Figur 40: Andel ungdomar i åk 7, 9 samt 2 på gymnasiet i Lindesbergs kommun som uppger att de under de senaste 3 månaderna ofta eller dagligen känt att de...

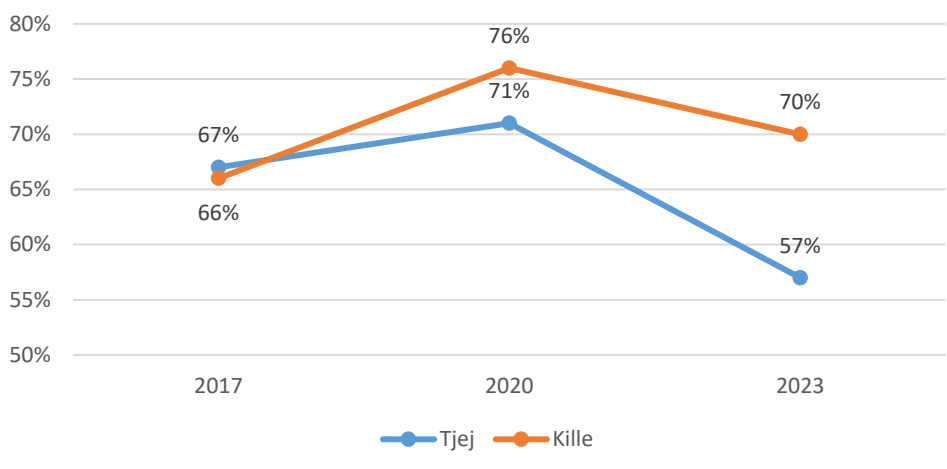
Figur 41: Andel ungdomar i åk 7, 9 samt 2 på gymnasiet i Lindesbergs kommun som uppger att de är med i någon förening

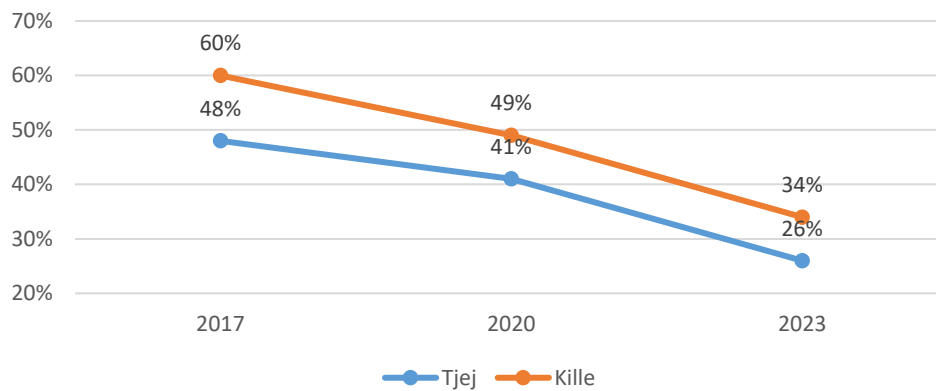
Figur 42: Andel ungdomar i åk 7, 9 samt 2 på gymnasiet i Lindesbergs kommun som uppger att de under den senaste månaden nästan dagligen eller dagligen känt...

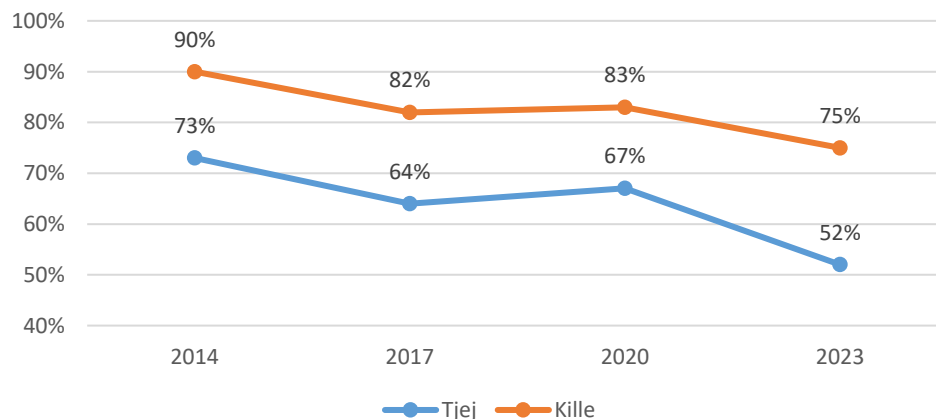
Figur 43: Andel ungdomar i åk 7, 9 samt 2 på gymnasiet som anger att de har någon att prata med om sina innersta känslor

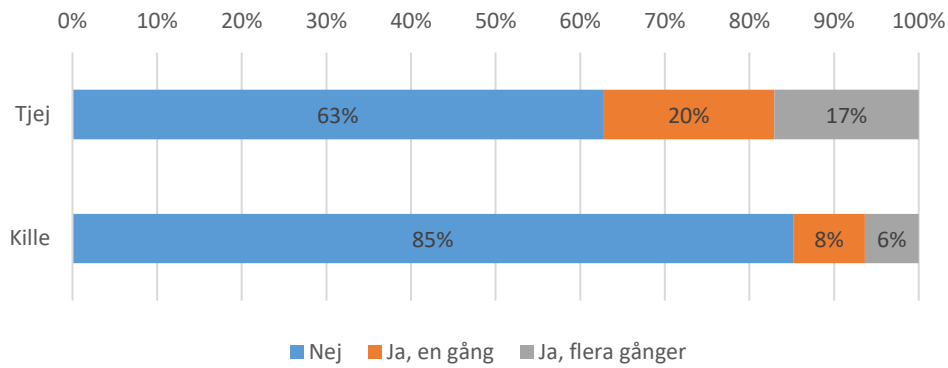
Figur 44: Andel ungdomar i åk 9 samt 2 på gymnasiet i Lindesbergs kommun som tycker att man i allmänhet kan lita på de flesta människor

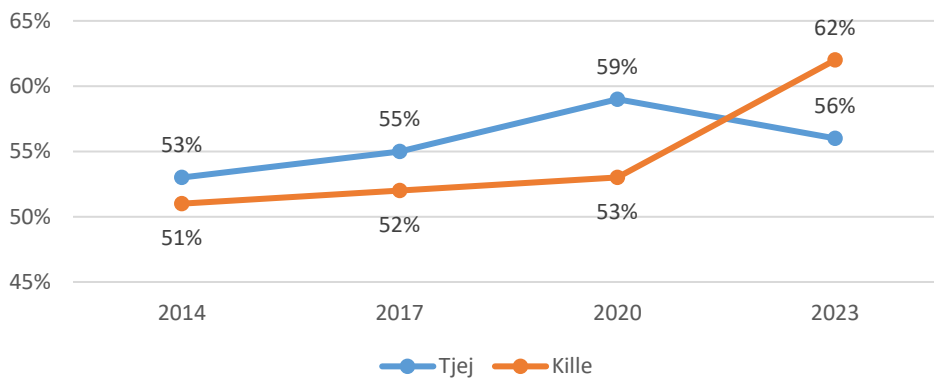
Figur 45: Andel ungdomar i åk 7, 9 samt 2 i gymnasiet i Lindesbergs kommun som uppger att de oftast mår bra

Figur 46: Ungdomar i åk 7, 9 samt 2 på gymnasiet i Lindesbergs kommun om huruvida de någon gång blivit utsatta för utfrysning under de senaste 12 månaderna

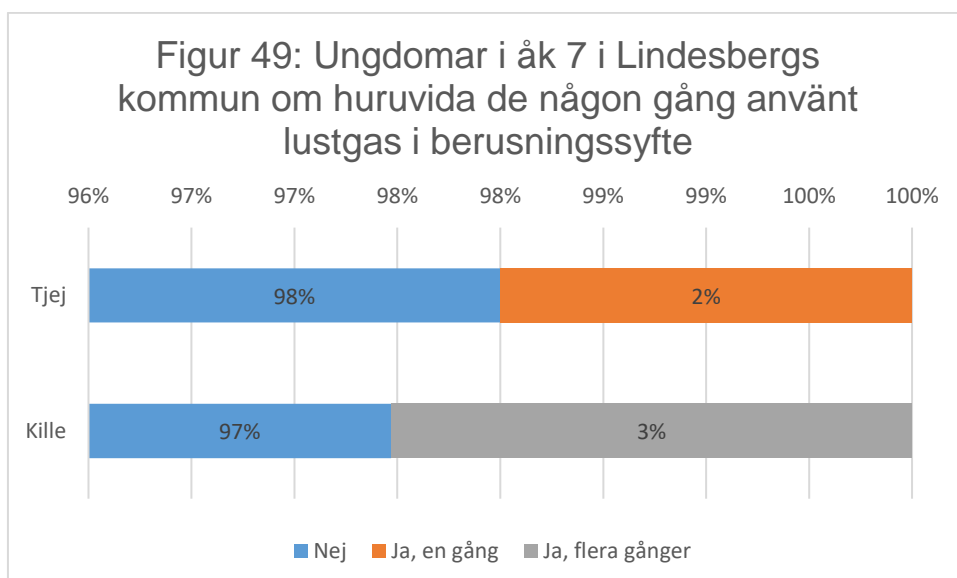
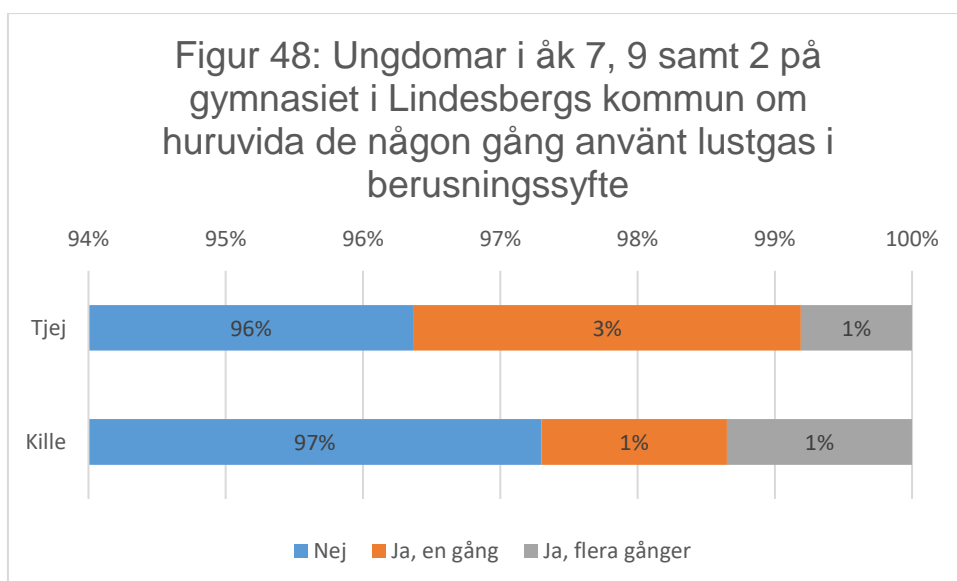

Figur 47: Andel ungdomar i åk 7, 9 samt 2 på gymnasiet i Lindesbergs kommun som aldrig druckit alkohol

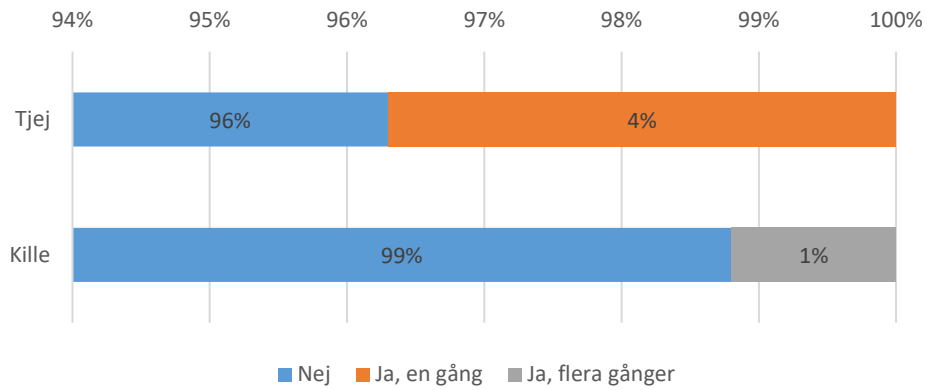
4.2. Lustgas

Detta delavsnitt redogör för statistik angående lustgasanvändning i berusningssyfte bland kommunens högstadie- och gymnasieungdomar. Anledningen att denna aktivitet får ett eget delavsnitt är delvis på grund av att detta berusningsmedel i skrivande stund är helt lagligt – vilket innebär att det inte kan inkluderas som en brottskategori ovan – samtidigt som lustgasbruk för nöjets skull är associerat med flera allvarliga hälsorisker⁷. Tomma lustgastuber – inte sällan stora i antalet – är också något som blivit ett återkommande samtalsämne inom kommunens EST-forum (Effektiv Samordning för Trygghet) i och med deras frekventa uppkomst på olika platser inom kommunens geografiska område.

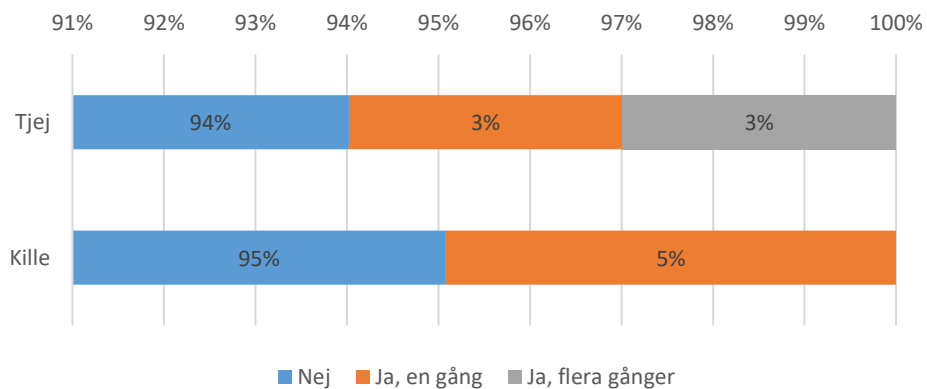

⁷ <https://giftinformation.se/aktuellt/riskerna-med-lustgas/>

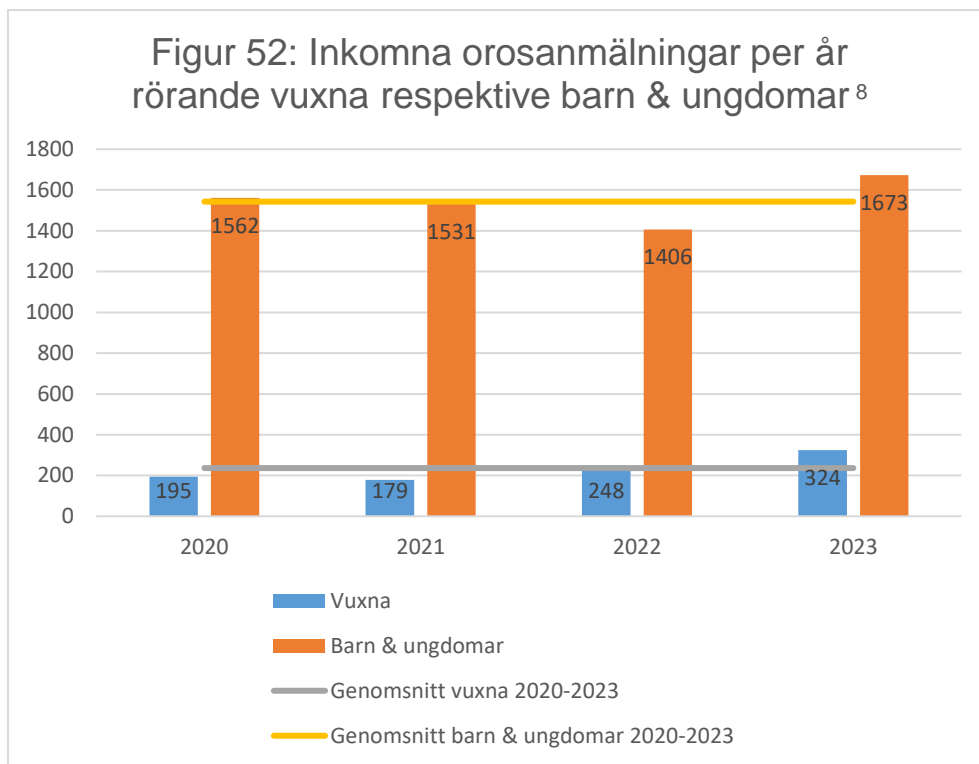
Figur 50: Ungdomar i åk 9 i Lindesbergs kommun om huruvida de någon gång använt lustgas i berusningssyfte

Figur 51: Ungdomar i åk 2 på gymnasiet i Lindesbergs kommun om huruvida de någon gång använt lustgas i berusningssyfte

4.3. Orosanmälningar

⁸ Källa: Lindesbergs kommuns socialförvaltning.

5. Övrig information

Detta avsnitt redogör för information om brottslighet, otrygghet och/eller sociala faktorer som direkt eller indirekt kan kopplas till de två förstnämnda och som inte kan beskrivas i statistik. Det kan vara information som framkommit i kommunens EST-forum, i olika dialoger mellan kommunen/Polismyndigheten och allmänheten samt på andra sätt. Eftersom informationen inte presenteras i form av statistik är det svårt att avgöra exakt hur omfattande diverse problematik är, däremot kan uppskattningar göras med hjälp av hur ofta en viss problematik uppkommit i olika sammanhang samt hur pass omfattande olika experter (exempelvis kommun- och/eller ungdomspolis) bedömer den.

5.1. Otryggheten i skolan och sociala medier

Enligt lokalpolisområde Lindesberg råder en relativt stor otrygghet kopplat till skolan. Denna berör inte bara ungdomar, utan i vissa fall även personal. Det finns en upplevelse hos polisen att det mobila teamet och socialpedagogerna utgör en avgörande resurs utan vilka det sannolikt hade varit betydligt värre. Det finns också en upplevelse om att denna otrygghet drivs på främst av ett begränsat antal enskilda personer. Majoriteten av de anmälningar som kommer in till polisen från ungdomar under 18 år i kommunen berör också på något sätt sociala medier. Det kan handla om allt från bråk som tar plats i de olika forumen till hot och sexuella trakasserier som sker digitalt. Att skolmiljön och sociala medier är återkommande faktorer i ungdomars otrygghet bekräftas också av de ungdomar som deltog i demokratidagen 2023 (se avsnitt 5.3). För mer om otryggheten i skolmiljön och sociala medier, se figur 34, 37 och 40 samt avsnitt 5.4.

5.2. Socioekonomisk utsatthet inom kommunens geografiska område

Socioekonomiska levnadsvillkor är viktiga att ta i beaktning då flera forskare menar att effekterna av olika riskfaktorer för att hamna i brottslighet förstärks när socioekonomiskt utsatta familjer koncentreras till samma bostadsområde⁹, då det finns ett samband (om än svagt) mellan individuell socioekonomisk utsatthet och delaktighet i brott¹⁰ samt då andelen utsatta för brott mot enskild person samt egendomsbrott är större i socialt utsatta områden än i övriga urbana områden¹¹. Att arbeta för att lyfta människors socioekonomiska förutsättningar i kommunen (inte minst i områden med en mer utbredd utsatthet) hade alltså kunnat resultera i vissa positiva brotts- och otrygghetsrelaterade effekter. I detta sammanhang är det dock viktigt att poängtera att de flesta personer med en mer socioekonomiskt utsatt bakgrund inte begår fler brott än

⁹ Brottsförebyggande rådet, 2023. *Socioekonomisk bakgrund och brott: En kunskapsöversikt*.

¹⁰ Brottsförebyggande rådet, 2023. *Socioekonomisk bakgrund och brott: En kunskapsöversikt*.

¹¹ Brottsförebyggande rådet, 2018. *Utvecklingen i socialt utsatta områden i urban miljö 2006-2017: En rapport om utsatthet, otrygghet och förtroende utifrån Nationella trygghetsundersökningen*.

personer med en mer välbärgad bakgrund samt att man inte kan förutsäga vem som riskerar att hamna i brottslighet endast utifrån denna faktor¹².

Gällande socioekonomiska villkor i kommunen förekommer ett antal enskilda bostadsområden (och ibland enskilda kvarter/gator) där utsatthet i form av ekonomisk marginalisering, segregation och sårbara familjeförhållanden är särskilt utbredd. Detta enligt Polismyndighetens verktyg för inhämtning av demografiska data (den senaste inhämtningen genomförd år 2021). Anledningen att dessa områden inte nämns specifikt är då ett antal av dessa är så pass små att grupper av enskilda hushåll riskerar att pekats ut.

5.3. Hedersrelaterat våld och förtryck

Även om en lokal kartläggning över hedersrelaterat våld och förtryck inte gjorts inför denna lägesbild (men som med fördel kan göras inför nästkommande (se avsnitt 7.2)), är det känt sedan tidigare att ett stort antal barn, unga och vuxna i Sverige lever med en utsatthet¹³ som på olika sätt begränsar deras handlingsutrymme, exempelvis rörande val av partner, utbildning, socialt umgänge och kläder¹⁴. Utsattheten kan också omfatta grovt våld, inklusive dödligt sådant¹⁵. Hur många barn och unga som lever med hedersrelaterat våld i Sverige är enligt Socialstyrelsen svårt att fastställa. Enligt en nyligen genomförd omfångskartläggning lever dock mellan cirka 7 och 9 procent av unga i storstäderna med kollektivt legitimerat våld, medan cirka 10-20% av unga begränsas av oskuldsnormer¹⁶. Viktigt i detta sammanhang är att flickor och kvinnor drabbas oftare än pojkar och män, även om utsatthet existerar bland båda biologiska kön¹⁷. Det är också just flickors och kvinnors sexualitet som står i centrum i problematikens mentala idévärld¹⁸. Även HBTQI-personer är särskilt utsatta¹⁹. I och med det som nämns ovan är det rimligt att utgå från att hedersrelaterat våld & förtryck förekommer även i Lindesbergs kommun, även om en lokal kartläggning som sagt inte gjorts inför denna lägesbild (vilket beror på att problematiken är komplex och relativt svår att kartlägga och att tillgängliga resurser därmed inte räckt till).

¹² Brottsförebyggande rådet, 2023. *Socioekonomisk bakgrund och brott: En kunskapsöversikt*.

¹³ Brottsförebyggande rådet & Jämställdhetsmyndigheten, 2022. *Metodstöd för kartläggning av tre våldstyper – Våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål*.

¹⁴ <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/vald-och-fortryck/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/vad-ar-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>

¹⁵ <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/vald-och-fortryck/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/vad-ar-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>

¹⁶ Brottsförebyggande rådet & Jämställdhetsmyndigheten, 2022. *Metodstöd för kartläggning av tre våldstyper – Våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål*.

¹⁷ <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/vald-och-fortryck/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/vad-ar-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>

¹⁸ <https://jamstalldetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>

¹⁹ <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/vald-och-fortryck/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/vad-ar-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>

5.4. Information som framkommit i samband med demokratidagen den 26 oktober 2023 angående ungdomars upplevda otrygghet

Den 26 oktober 2023 hölls en demokratidag i Lindesberg Arena för kommunens högstadie- och gymnasieungdomar med temat ”trygghet”. Som en del av dagen fick deltagande ungdomar berätta om situationer, miljöer, specifika geografiska platser och/eller andra faktorer som bidrar till en känsla av otrygghet för just dem. Nedan följer en sammanställning av det som nämndes av dessa ungdomar, sorterat efter olika kategorier. Notera att dessa ungdomar även fick möjlighet att föreslå åtgärder, men att dessa utesluts ur denna lägesbild då dess syfte inte är att presentera åtgärdsförslag, då detta är ett senare stadie i det kunskapsbaserade arbetet. Notera att ungdomarna som deltog i denna demokratidag inte kan sägas representera kommunens ungdomar i sin helhet då de endast utgjorde en liten del av denna grupp. Observera också att det är oklart hur bred uppfattningen av vissa otrygghetsskapande faktorer varit bland deltagande ungdomar. Trots detta är dock följande information av vikt för kommunens sammanlagda kartläggning åtminstone som indikationer för faktorer som kan behöva undersökas närmre i framtiden.

5.4.1. Kollektivtrafik och övriga transportmedel

- Berusade och högljudda personer samt allmänt stök i bussar, ibland även kvarliggande kanyler och brännmärken i stolar som visar på missbruk i bussen. Även att vissa rutter är väldigt fulla. Det nämns även att chaufförer stundtals släpper in resenärer via bakdörren, potentiellt för att de själva känner sig för otrygga för att säga ifrån, samt att vissa busschaufförer stundtals kör för fort.
- Att länsbussar släpper av passagerare vid riksvägen där det både råder bristfällig belysning och där bilar inte kör enligt gällande hastighetsbegränsningar.
- Att det är otryggt att cykla på riksväg 50 från Fornaboda till Lindesberg.

5.4.2. Allmänna ytor

- Lindesbergs resecentrum och tillhörande väntrum och gångtunnel samt Flugparken. Påverkade personer, ohygienisk miljö, bråk, dålig belysning, graffitti och personer som sover i tunneln är orsaker som nämns för den upplevda otryggheten. Även området ”bakom” resecentrum (Banvägen och Kyrkberget) beskrivs som otryggt på grund av bristfällig belysning. Att resenärer tvingas vänta en lång tid på bussar som avgår sällan och tåg som ställs in ökar även det känslan av otrygghet.
- Hagabergsområdet på grund av upplevd hög frekvens av otrygghetsskapande händelser.
- Narkotikahandel i området runt Lindesberg Arena.
- Att behöva gå ensam mellan elevboendet och sin träningsanläggning efter solnedgång.

- Norrtullstorget – framför allt på kvällstid – där både missbrukare och gäng stundtals hålls vid (både ungdomar och vuxna).
- Parkeringshusen vid resecentrum och vårdcentralen i Lindesberg där människor stundtals hålls vid som inte är där för att parkera sina bilar.
- Bensinstationen vid Kristinavägen i Lindesberg där det stundtals vistas gäng och motorburen ungdom.
- Parkeringen bakom Kristinavägen 41 i Lindesberg.
- Att vissa lekplatser i Lindesberg lider av dålig belysning samt blivit en samlingsplats för grupper av människor (som inte är barn som leker).
- En generellt bristfällig belysning i kommunen med både svagt ljus och många trasiga lyktor. Detta gäller både i tätorter och på landsbygden.
- Frövi resecentrum, Södra Bangatan i Frövi (utrymmet parallellt med Centralvägen 25) samt Lövstagatan i Frövi.

5.4.3. Skolmiljön

- Att det stundtals vistas personer i Lindeskolan under skoltid som inte har där att göra. Det kan röra sig om både ungdomar och vuxna (i vissa fall påverkade personer) samt både inne i lokalerna och på området.
- Att det råder mycket stök i C-husets korridor i Lindeskolan.
- Att det stundtals samlas ungdomsgång i Lindeskolans bibliotek som får andra besökare att känna sig ovälkomna och/eller otrygga. Även här finns ett problem med personer som inte går på Lindeskolan men som ändå vistas i lokalerna.
- Att det stundtals sker olika typer av normbrytande beteenden i Lindeskolans matsal, så som trängsel och kränkningar i kön samt att det kastas och kladdas mat.
- Att det råder en stundtals bristfällig närvaro av vuxna i skolmiljön (både i Lindeskolan och Lindbackaskolan) samt att dessa inte alltid ingriper för att stoppa normbrytande beteende när det sker (vilket kan bero på personalens egna upplevelser av otrygghet).
- Återkommande bråk på Lindbackaskolan trots kameror.
- Att det saknas kameror i trapphusen i Lindbackaskolan.
- Att det stundtals stjäls elskotrar vid cykelställen vid Lindbackaskolan.
- Att elever som inte trivs i stora skolor ändå kan behöva gå på sådana på grund av brist på alternativ.

5.4.4. Bostäder och levnadssituation

- Att man kan behöva bo kvar i en otrygg bostad på grund av att det är svårt att få tag i en annan.
- Att tvättstugor i vissa lägenhetshus är mörka och belagda i källaren.
- Att det stundtals råder bristfällig tillgång till offentlig service på landsbygden på grund av exempelvis nedlagda bussturer, en nedsatt tillgång till vård samt bristfällig belysning.

5.4.5. Sociala medier

- Att det förekommer konton i sociala medier – ibland inriktade på specifika skolor – som sprider rykten om enskilda personer och även publicerar bilder och videor utan de berördas samtycke. Det nämns även att vuxna ibland ger sig in i dessa ytor med ”suspekta syften”, vilket minskar vissa ungdomars generella tillit till vuxna.

6. Analys

Detta avsnitt redogör för en mer komprimerad sammanställning av lägesbilden med ett särskilt fokus på brottslighet, otrygghet och/eller sociala faktorer som anses extra viktiga att belysa. Detta kan till exempel vara kategorier där Lindesbergs kommun sticker ut i relation till länet/polisregionen och/eller riket, kategorier som på något sätt visar på en önskad utveckling, eller kategorier som på annat sätt kan kopplas till stora ekonomiska och/eller psykosociala kostnader. Detta avsnitt bör alltså ses som en sammanställning av den mest framstående informationen som framkommer i lägesbilden, inte som en sammanfattning av informationen i sin helhet. För att få en så bred översikt över brottsligheten och otryggheten inom Lindesbergs kommuns geografiska område som möjligt hänvisas läsaren till avsnitt 2-5. Följande är de punkter som anses extra viktiga att belysa enligt beskrivningen ovan.

- Under perioden 2020-2023 var de vanligaste brottskategorierna bland polisanmälda brott inom Lindesbergs kommuns geografiska område stöld & tillgrepp, trafikbrott, narkotikabrott, skadegörelsebrott och våld i nära relationer. Här ska dock sägas att en uppskattning menar på att endast cirka 25% av fall av våld i nära relationer polisanmäls²⁰, varför denna brottskategori sannolikt är betydligt mycket mer förekommande än vad som framkommer i denna statistik. Även våldtäkt (och sexualbrott generellt) har ett stort mörkertal²¹, varför även denna brottskategori sannolikt är mer förekommande än denna statistik redogör.
- Vad gäller självrapporterad utsatthet framkommer trafikbrott som den överlägset vanligaste brottskategorin, följt av försäljningsbedrägeri som sticker ut någorlunda. Därefter följer resterande brottskategorier som undersökts med en självrapporterad utsatthet på cirka 4-5.4% av kommunens invånare, med misshandel och framför allt personrån som undantag där den självrapporterade utsattheten i kommunen är relativt låg.
- Vad gäller oro tycks bostadsinbrott och stöld/skadegörelse av fordon vara de brottskategorier som Lindesbergs kommuns invånare oroar sig över mest.
- De fysiska utrymmen som, enligt den samlade bilden, tycks orsaka mest otrygghet inom Lindesbergs kommuns geografiska område är Lindesberg resecentrum och tillhörande gångtunnel med omnejd, centrala Lindesberg i

²⁰ <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/vald-i-nara-relationer/>

²¹ <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2021-04-22-anmalningsbenagenhet-vid-fyra-typer-av-brott.html>

stort, Hagabergsområdet, ombord på olika typer av kollektivtrafik (främst kvälls- och nattetid) samt skolmiljön. Eftersom Lindesberg är den största tätorten i kommunen är det dock viktigt att vara medveten om att det faller sig naturligt att relativt många skulle tycka att områden i just Lindesberg uppfattas som otrygga, eftersom det är där de flesta av kommunens invånare spenderar merparten av sin tid. Det är därför viktigt att inte försumma otrygghetsskapande områden även i andra tätorter, så som centrala Frövi och centrala Storå. Även en generellt bristfällig belysning i kommunen lyfts fram som en återkommande otrygghetsskapande faktor. Många känner sig också otrygga i sitt eget bostadsområde på kvällen/natten.

- Vad gäller sexualbrott visar statistiken att antalet anmälda våldtäkter ökat i Lindesbergs kommun sedan 2020 samtidigt som det sjunkit för både polisregion Bergslagen och riket i stort under samma period. Även den självrapporterade utsattheten för sexualbrott i stort har ökat i kommunen sedan 2017/2018 samtidigt som den sjunkit eller varit ungefär densamma i Örebro län och riket i stort under samma period (även om samtliga områden hade temporära toppar under 2019/2020). Här ska dock nämnas att Lindesbergs kommun tidigare legat relativt lågt gällande båda indikatorer och att dessa förändringar snarare lagt kommunen mer i linje med övriga geografiska områden än utmärkt den som exceptionellt utsatt. Vad gäller kommunens ungdomar i årskurs 7, 9 samt 2 på gymnasiet uppger 11% av tjejerna sig ha blivit utsatta för sexuella övergrepp åtminstone en gång under de senaste 12 månaderna medan 4% av killarna uppger sig ha blivit utsatta åtminstone en gång under samma period. Cirka 3% av tjejerna och 2% av killarna uppger sig ha utsatts flera gånger. Utsatthet för sexuella övergrepp existerar alltså som ett tydligt problem bland kommunens högstadie- och gymnasieungdomar, särskilt tjejer. I detta sammanhang är det viktigt att vara medveten om att den vanligaste platsen där ungdomar utsätts för sexualbrott är i skolmiljön, följt av i någon annans hem²². Vad gäller sexualbrott generellt ska här sägas att majoriteten av de som utsätts är kvinnor²³, vilket innebär att den självrapporterade utsattheten naturligtvis är högre om endast denna del av befolkningen tas i beaktning. Även HBTQI-personer är särskilt utsatta²⁴. Det är också viktigt att vara medveten om att just sexualbrott har ett särskilt stort mörkertal²⁵ och att antalet faktiska brott därmed sannolikt är betydligt mycket högre än antalet polisanmälda brott. Sexuella övergrepp kan förknippas med långsiktiga och omedelbara ekonomiska och psykosociala kostnader²⁶, samtidigt som minskandet av fall blir en jämställdhetsfråga i och med den högre utsattheten för kvinnor och HBTQI-personer. Till sist medför

²² Brottsförebyggande rådet, 2021. *Skolundersökningen om brott 2021: Om utsatthet för och delaktighet i brott.*

²³ <https://bra.se/statistik/statistik-om-brottstyper/valdtakt-och-sexualbrott.html>

²⁴ <https://www.rfsl.se/verksamhet/stod/sexuella-overgrepp-mot-hbtqi-personer/>

²⁵ <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2021-04-22-anmalningsbenagenhet-vid-fyra-typer-av-brott.html>

²⁶ <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/webbstod-for-varden/sexuella-overgrepp/konsekvenser-av-sexuellt-vald>

den förhöjda utsattheten bland kommunens ungdomar att satsningar på förebyggande åtgärder inom detta område är viktiga ur sammanlagt 4 perspektiv.

- Antalet anmälda bostadsinbrott per 100 000 invånare var betydligt mycket högre i Lindesbergs kommun än i polisregion Bergslagen och riket i stort under åren 2022-2023. Brottslighet inom detta område medför tydliga psykosociala kostnader i form av ökad oro bland allmänheten (det är också den brottskategori som oroar invånarna i Lindesbergs kommun mest) samt ekonomiska och psykosociala kostnader för den enskilt utsatte. Angående denna statistik är det dock viktigt att vara medveten om att just bostadsinbrott, enligt lokalpolisområde Lindesberg, ofta utförs av ett begränsat antal personer med en bred problematik (delvis utgörande av exempelvis narkotikamissbruk) och att dessa stundtals kan ha perioder där de bryter sig in i flera bostäder under en kort period. Antalet bostadsinbrott inom kommunens geografiska område förändras alltså sannolikt till stor del i takt med att vissa enskilda personer flyttar in och ut i kommunen samt att de av olika anledningar kan eller inte kan begå brott.
- Lindesbergs kommun har sett en stadig ökning vad gäller självrapporterad utsatthet för kort- och kreditbedrägeri samtidigt som Örebro län och riket i stort sett en nedgång sedan 2017/2018 (efter en tillfällig ökning 2019/2020). Sedan 2017/2018 har den självrapporterade utsattheten i kommunen ökat med cirka 25%. Även självrapporterad utsatthet för försäljningsbedrägeri har ökat i kommunen sedan 2017/2018 (med cirka 33%). Denna ökning sticker dock inte ut på ett väsentligt sätt i jämförelse med riket i stort, och särskilt inte med utvecklingen i Örebro län. Sammantaget är dock utsatthet för försäljningsbedrägeri vanligare förekommande än utsatthet för kort-/kreditbedrägeri inom kommunens geografiska område. Satsningar på förebyggande åtgärder inom detta område är viktiga delvis på grund av otryggheten som denna typ av brottslighet orsakar, delvis på grund av de ekonomiska och psykosociala kostnaderna den enskilt utsatte kan behöva genomgå, samt på grund av brottskategoriens koppling till organiserad brottslighet²⁷, ett fenomen som betraktas som systemhotande²⁸ och som i längden alltså utgör ett hot mot rikets intressen och säkerhet.
- Antalet anmälda brott mot barn per 100 000 invånare var märkbart högre i Lindesbergs kommun än i både polisregion Bergslagen och riket i stort under 2022 och 2023. Dock är statistiken för kommunen i detta fall relativt volatil vilket innebär att ökningen av anmälningar sedan 2021 inte nödvändigtvis behöver vara en del av ett större mönster. Tittar man dock på skolungdomar i årskurs 7, 9 samt 2 på gymnasiets självrapporterade utsatthet går där att se att en väsentlig del (13% av tjejerna och 11% av killarna) uppger sig ha utsatts för fysiskt våld åtminstone en gång under de senaste 12 månaderna, där en relativt stor andel (4% av tjejerna och 3% av killarna) uppger sig ha blivit utsatta flera gånger under samma period. Detta kan jämföras med den relativt låga

²⁷ <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2023-09-12-bedragerier-mot-privatpersoner.html>

²⁸ <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/nationell-strategi-mot-organiserad-brottslighet/>

självrapporterade utsattheten för misshandel bland kommunens befolkning i sin helhet (mellan 1,8-3,2% under perioden 2017/2018-2021/2022). Utsatthet för fysiskt våld är alltså ett tydligt problem bland kommunens högstadie- och gymnasieungdomar, där tjejer är något mer utsatta än killar. Detta är ett problem som kan leda till stora ekonomiska och, framför allt, psykosociala kostnader både för enskilda personer och samhället i stort. I detta sammanhang är det viktigt att vara medveten om att den vanligaste platsen där ungdomar utsätts för fysiskt våld är i skolmiljön²⁹. Vidare är det också viktigt att vara medveten om att brottskategorin ”brott mot barn” kan involvera fler typer av brott än endast fysiskt våld.

- Många av kommunens högstadie- och gymnasieungdomar tycks leva med olika former av utsatthet och/eller otrygghet. Detta syns delvis genom en högre utsatthet för personrån och sexualbrott än befolkningen i stort, men även genom den väsentliga andelen ungdomar som anger att de utsatts för fysiskt våld, hot och/eller trakasserier någon gång under de senaste 12 månaderna, den stora andelen ungdomar som regelbundet känner sig otrygga både på nätet, på offentlig plats och i skolan samt faktumet att antalet anmälda brott mot barn per 100 000 invånare ökat i kommunen sedan 2021 (denna statistik är dock, som sagt, relativt volatil vilket innebär att detta inte behöver vara en del av en större trend). Viktigt att poängtera i detta sammanhang är att den självrapporterade utsattheten för brott och otrygghet bland kommunens ungdomar är större för tjejer än för killar i de flesta kategorier, där personrån sticker ut som det enda området där killar har en något större utsatthet. Vad gäller ungdomars egna beskrivningar av sin otrygghet kan denna lägesbild i nuläget endast utgå från det som nämndes under 2023 års demokratidag (se avsnitt 5.3), där omnämnda orsaksfaktorer på olika sätt relaterar till skolmiljön, allmänna ytor, kollektivtrafik, generell boende- och levnadssituation samt sociala medier. I kommunens EST-forum har också lokalpolisområde Lindesberg under en lång tid betonat just skolmiljön och sociala medier i relation till ungdomar som återkommande teman i sina ärenden. Även vissa allmänna ytor som nämndes under demokratidagen 2023 (Lindesbergs resecentrum och Hagaberg) har under en lång tid lyfts fram av lokalpolisområde Lindesberg som särskilt otrygghetsskapande. Vad gäller skolmiljön är det också viktigt att vara medveten om att cirka 53% av tjejer och 42% av killar i årskurs 7, 9 och 2 på gymnasiet inte vet vem i skolan de kan vända sig till vid en otrygg situation.
- Statistik gällande tobaksvanor bland ungdomar i årskurs 7 och 9 inom kommunen visar att det är relativt enkelt för minderåriga att få tag i tobaksvaror vid behov. Att införa förebyggande åtgärder mot detta skulle kunna bidra till långsiktigt hälsogynnande effekter för de ungdomar som brukar tobaken samt långsiktigt ekonomiska vinster för samhället i stort.
- Statistik angående spelvanor bland ungdomar i årskurs 7 och 9 i kommunen visar att cirka 18% av tjejer och 27% av killar uppger sig ha spelat om pengar åtminstone någon gång i livet. Bland dessa uppger även en relativt stor andel

²⁹ <https://bra.se/statistik/statistiska-undersokningar/skolundersokningen-om-brott.html#brottsplats>

att de spelat om pengar flera gånger (cirka 9% av tjejerna och 17% av killarna). Vad gäller denna statistik är det viktigt att vara medveten om att personer med tidig speldebut har en större sannolikhet att utveckla spelproblem som vuxna³⁰, och att åtgärder inom detta område därmed skulle kunna leda till både ekonomiska och psykosociala vinster för samhället i stort och framför allt för personerna i fråga.

- Inhalering av lustgas i berusningssyfte är ett problem som återfinns redan i unga åldrar inom kommunens geografiska område, dock saknas i nuläget statistik för befolkningen i stort. Det ska dock sägas att problematiken förmodligen är relativt stor då just dumpade lustgastuber är ett återkommande ämne inom kommunens EST-forum, där upp till 100 tomma tuber i vissa fall hittats vid ett och samma tillfälle. Åtgärder inom detta område hade sannolikt resulterat i positiva effekter både ur ett folkhälso- och miljöperspektiv i och med minskad nedskräpning och färre fall av allvarliga bieffekter som brukandet av lustgas är associerat med³¹.
- Det generella psykosociala välmåendet bland Lindesbergs kommuns högstadie- och gymnasieungdomar tycks (åtminstone enligt de faktorer som inkluderas i lägesbilden) utvecklas i en negativ riktning alternativt vara stundtals bristfälligt. Anledningen att detta nämns är att psykisk ohälsa i högstadiet är kopplat till en större risk för utanförskap från samhället i framtiden³² samt att sårbarhetsfaktorer som resurssvagheter och bristande förmåga att återhämta sig psykiskt efter att ha blivit utsatt för ett brott är kopplat till en större känsla av otrygghet³³. Ovan nämnd utveckling framträder i och med följande (viktigt att ha i åtanke är att killar – i och med vissa maskulinitetsnormer – kan ha svårare att framföra känslor som karaktäriseras av sårbarhet (exempelvis ledsamhet, rädsla, mm)³⁴, vilket innebär att deras faktiska mentala tillstånd kan vara sämre än vad som angetts i deras självskattningar, även om dessa gjorts anonymt).
 - Att andelen ungdomar i årskurs 7, 9 och 2 på gymnasiet som uppger att de oftast mår bra sjunkit märkvärdigt sedan 2014 (det är dock oklart huruvida ungas ökade medvetenhet om psykisk ohälsa kan ha bidragit till en sämre självrapporterad sådan och i så fall hur mycket³⁵).
 - Att andelen tjejer i årskurs 7, 9 och 2 på gymnasiet med godkända betyg sjunkit med cirka 16% mellan 2020 och 2023. Bland killar har andelen hållit sig relativt stabil mellan 2017-2023. Denna utveckling bland tjejer utgör dock ett trendbrott i relation till tidigare årsmätningar, och det är oklart hur mycket som kan tillskrivas Covid-

³⁰ <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/missbruk-och-beroende/spelproblem/spelproblem-hos-barn-och-unga/>

³¹ <https://giftinformation.se/aktuellt/riskerna-med-lustgas/>

³² <https://www.su.se/institutionen-for-folkhalsovetenskap/nyheter/ny-studie-psykisk-oh%C3%A4lsa-i-skolan-kopplat-till-st%C3%B6rre-risk-f%C3%B6r-utanf%C3%B6rskap-1.581150>

³³ Brottsförebyggande rådet, 2009. *Otrygghet och segregation: Bostadsområdets betydelse för allmänhetens otrygghet och oro för brott.*

³⁴ Rice et al., 2021.

³⁵ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/ab5e6aed7dd642418a8144c6e08badd2/varfor-psykiska-ohalsan-okat-barn-unga-18023-1-webb-kortversion.pdf>

19-pandemin och den negativa psykosociala effekten den hade på bland annat tjejer i 15-årsåldern³⁶.

- Att cirka 23% av tjejer och 14% av killar i årskurs 7, 9 och 2 på gymnasiet uppger att de sällan eller aldrig känt att de har vänner i skolan under de senaste 3 månaderna. Vad gäller denna statistik är det viktigt att vara medveten om upplevd ensamhets negativa påverkan på ungdomars skolbetyg, där detta visat sig vara en betydlig faktor³⁷.
- Att andelen ungdomar som uppger att de är medlemmar i någon förening sjunkit tydligt för både killar och tjejer sedan 2020.
- Att 58% av tjejer och 74% av killar anger att de dagligen/nästan dagligen känner att de tillhör en gemenskap, vilket lämnar en stor del av kommunens ungdomar utan denna känsla.
- Att 37% av tjejer och 14% av killar i årskurs 7, 9 och 2 på gymnasiet uppger att de blivit utsatta för utfrysning åtminstone en gång under de senaste 12 månaderna.
- Att andelen tjejer i årskurs 7, 9 och 2 på gymnasiet som uppger att de har någon att prata med om sina innersta känslor sjunkit avsevärt sedan 2017. Detta utgör ett problem i och med att en lägre andel ungdomar som har någon att prata med om sina innersta känslor också kan innebära en lägre andel ungdomar som vågar prata om utsatthet – eller att de själva utsatt någon annan – för brott, vilket i sin tur kan försvåra dessa ungdomars förmåga att bearbeta det de eventuellt bär på. Bland killar har andelen sjunkit sedan 2020 men totalt sett ökat sedan 2017.
- Att det generella förtroendet för människor stadigt minskat bland kommunens skolungdomar, som i allt högre grad uppger att man inte kan lita på de flesta människor. Detta är sannolikt ett symptom av olika samhällsförändringar i stort, men också någonting som är bra för kommunen att vara medveten om med tanke på dess potentiella påverkan på viljan att berätta om sina känslor samt upplevelser av gemenskap.
- Inom Lindesbergs kommuns geografiska område – likt majoriteten av Sveriges kommuner – förekommer viss socioekonomisk utsatthet, stundtals särskilt koncentrerad till vissa bostadsområden. Eftersom flera forskare menar att riskfaktorer för att hamna i brottslighet förstärks när socioekonomiskt utsatta familjer koncentreras i samma område³⁸ – samtidigt som det finns ett samband (om än svagt) mellan individuell utsatthet och delaktighet i brott³⁹ samt att utsattheten för brott mot enskild person samt egendomsbrott är större i socialt utsatta områden än övriga urbana områden⁴⁰ – finns anledning att tro att arbete

³⁶ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2024/april/sa-paverkades-barn-och-unga-av-covid-19-pandemin/>

³⁷ <https://friends.se/kunskapsbanken/skolpersonal/ofrivillig-ensamhet-i-skolan/>

³⁸ Brottsförebyggande rådet, 2023. *Socioekonomisk bakgrund och brott: En kunskapsöversikt.*

³⁹ Brottsförebyggande rådet, 2023. *Socioekonomisk bakgrund och brott: En kunskapsöversikt.*

⁴⁰ Brottsförebyggande rådet, 2018. *Utvecklingen i socialt utsatta områden i urban miljö 2006-2017: En rapport om utsatthet, otrygghet och förtroende utifrån Nationella trygghetsundersökningen.*

för att stärka människors socioekonomiska förutsättningar inom kommunens geografiska område (inte minst i områden med en högre socioekonomisk utsatthet) hade kunnat leda till positiva brotts- och otrygghetsrelaterade effekter. I detta sammanhang är det dock viktigt att nämna att de flesta personer med en mer socioekonomiskt utsatt bakgrund inte begår fler brott än personer med en mer välbärgad bakgrund samt att man inte kan förutsäga vem som riskerar att hamna i brottslighet endast utifrån denna faktor⁴¹.

7. Vägen framåt

7.1. Vägen mot konkreta åtgärder

Denna lägesbild – och kartläggningen som ligger som grund till den – är bara ett första steg i kommunens nya, lagstiftade arbetssätt mot brottslighet, ett arbetssätt som i slutändan ska leda till framtagandet av konkreta åtgärder. Innan det sistnämnda kan göras behöver dock kommunens styrgrupp för det brottsförebyggande arbetet besluta om prioriteringar, prioriteringar som sedan efterföljs av genomförandet av orsaksanalyser samt formuleringen av konkreta mål.

Att besluta om prioriteringar innebär att styrgruppen – med stöd av denna lägesbild och annan information samt LindeBRÅ – avgör vilken problematik som i nuläget bör prioriteras. Prioriterade områden kan vara både brottsrelaterade och/eller otrygghetsrelaterade samt avgränsade till vissa geografiska områden och/eller demografiska grupper eller mer generella i sin natur. Valet av problematik man väljer att prioritera bör utgå från hur omfattande den är (i relativa och absoluta termer), hur mycket dess omfattning ökat över tid, huruvida någon geografisk plats eller demografisk grupp är särskilt utsatt, hur mycket problematiken kostar kommunen i ekonomiska och psykosociala termer, samt huruvida kommunen bedöms kunna påverka problematiken över huvud taget.

Att genomföra en orsaksanalys innebär att personer med relevant kompetens – på uppdrag av styrgruppen via LindeBRÅ – bryter ned den prioriterade problematiken i de faktorer som tillåter dess uppkomst. Dessa faktorer identifieras och sorteras enligt tre kategorier; gärningsperson (vilka faktorer som leder en person till att utföra brott eller på olika sätt orsaka otrygghet), offer/objekt (vilka faktorer som gör ett visst offer eller objekt en attraktiv måltavla) samt situation (vilka faktorer i den fysiska miljön som möjliggör brottslighet och/eller otrygghet). Orsaksanalyserna ligger till grund för det senare framtagandet av åtgärdsförslag och åtgärdsplaner.

Efter att orsaksanalyser tagits fram ska styrgruppen – med stöd av LindeBRÅ och eventuella arbetsgrupper – besluta om målsättningar för det brottsförebyggande arbetet. Dessa mål är en nödvändig grund för den senare uppföljningen, och existerar i tre olika former – effektmål (vad man vill åstadkomma), processmål (hur man vill genomföra en metod) och produktionsmål (antalet gånger en viss metod ska genomföras eller hur

⁴¹ Brottsförebyggande rådet, 2023. *Socioekonomisk bakgrund och brott: En kunskapsöversikt*.

många och vilka som ska delta). Vad gäller effektmål kan med fördel verktyget SMART användas för att dessa ska bli så konkreta så möjligt. SMART handlar om att effektmålen ska vara specifika, mätbara, accepterade, realistiska och tidsatta.

Efter att tydliga målsättningar formulerats är det till sist dags för kommunens styrgrupp – med stöd av LindeBRÅ – att besluta om åtgärdsplaner. LindeBRÅ kan med fördel tillsätta arbetsgrupper för det konkreta arbetet med att ta fram förslag på sådana åtgärdsplaner och/eller enskilda åtgärder. Det viktigaste att ha i åtanke i arbetet med åtgärdsplaner är att samtliga åtgärdsförslag ska kunna kopplas till genomförd orsaksanalys och de brottsfaciliterande faktorer som därigenom identifierats.⁴²

Under hela den process som beskrivs ovan fortsätter alltid kartläggningen parallellt. Man kan alltså inte säga att arbetsprocessen är fullt linjär eller cirkulär, eftersom flera steg genomförs samtidigt. Även uppföljning och återkoppling är något som genomförs kontinuerligt i och med att implementeringen av åtgärder tar fart. Det finns även möjlighet att genomföra mer storskaliga utvärderingar av det brottsförebyggande arbetet, både i sin helhet och/eller i relation till specifika områden. Dessa utvärderingar kan med fördel finansieras av det bidrag som årligen utlyses av nationella BRÅ och som är öronmärkt för just detta syfte⁴³. Notera att det även finns möjlighet att söka bidrag för genomförandet av åtgärder⁴⁴.

7.2. Vidare utveckling av kartläggningen

Förutom att arbeta sig fram mot konkreta åtgärder bör kommunen även fortsätta sitt arbete med att vidareutveckla sin kartläggning av brottslighet och otrygghet inom sitt geografiska område. Några exempel på hur detta skulle kunna gå till är som följer.

- Att kartlägga brottslighet och otrygghet inte bara inom kommunen i stort, utan även i specifika tätorter och/eller områden. Detta kan exempelvis göras genom geografiskt specifik statistik från Polismyndigheten samt genomförandet av egna trygghetsundersökningar (på flera olika språk vid behov).
- Att fördjupa kartläggningen av näringslivets utsatthet via utvecklad dialog.
- Att utveckla kartläggningen över hot och hat mot tjänstepersoner och förtroendevalda.
- Att marknadsföra samhällsbyggnadsförvaltningens app för felanmälan där enskilda invånare kan rapportera otrygghetsskapande platser för att på så vis öka antalet rapporteringar.

⁴² Efter att åtgärdsplaner tagits fram finns möjligheten att tillsammans med Polismyndigheten och andra samverkanspartners formulera medborgarlöften. Detta steg är dock inte lika avgörande som övriga steg, varför det inte får ett eget stycke i detta avsnitt. För mer info om medborgarlöften, se <https://bra.se/forebygga-brott/arbete-brottsforebyggande/genomforande/formulera-medborgarloften.html>.

⁴³ <https://bra.se/forebygga-brott/sok-ekonomiskt-stod/ekonomiskt-stod-for-utvardering-och-uppfoljning.html>

⁴⁴ <https://bra.se/forebygga-brott/sok-ekonomiskt-stod/ekonomiskt-stod-till-kommuner-for-brottsforebyggande-atgarder.html>

- Att utveckla den lokala kartläggningen av våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution med hjälp av Brå och Jämställdhetsmyndighetens *Metodstöd för kartläggning av tre våldstyper*⁴⁵.

Notera att det sannolikt finns fler sätt på vilka kartläggningen kan fördjupas. Hur kartläggningen vidareutvecklats bör inkluderas som ett avsnitt i nästkommande lägesbild.

⁴⁵ Brottsförebyggande rådet & Jämställdhetsmyndigheten, 2022. *Metodstöd för kartläggning av tre våldstyper – Våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål.*

Referenser

Brottsförebyggande rådet & Jämställdhetsmyndigheten, 2022. *Metodstöd för kartläggning av tre våldstyper - Våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål*, Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, 2009. *Otrygghet och segregation: Bostadsområdets betydelse för allmänhetens otrygghet och oro för brott*, Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, 2018. *Utvecklingen i socialt utsatta områden i urban miljö 2006-2017: En rapport om utsatthet, otrygghet och förtroende utifrån Nationella trygghetsundersökningen*, Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, 2021. *Skolundersökningen om brott 2021: Om utsatthet för och delaktighet i brott*, Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, 2023. *Bedrägerier mot privatpersoner - De förebyggande åtgärdernas träffsäkerhet*. [Online]

Tillgänglig via: <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2023-09-12-bedragierier-mot-privatpersoner.html>

[Använd 12 April 2024].

Brottsförebyggande rådet, 2023. *Formulera medborgarlöften*. [Online]

Tillgänglig via: <https://bra.se/forebygga-brott/arbeta-brottsforebyggande/genomforande/formulera-medborgarloften.html>

[Använd 27 Mars 2024].

Brottsförebyggande rådet, 2023. *Skolundersökningen om brott*. [Online]

Tillgänglig via: <https://bra.se/statistik/statistiska-undersokningar/skolundersokningen-om-brott.html#brottsplats>

[Använd 7 Maj 2024].

Brottsförebyggande rådet, 2023. *Socioekonomisk bakgrund och brott: En kunskapsöversikt*, Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, 2024. *Anmälningbenägenhet vid fyra typer av brott*. [Online]

Tillgänglig via: <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2021-04-22-anmalningsbenagenhet-vid-fyra-typer-av-brott.html>

[Använd 27 Mars 2024].

Brottsförebyggande rådet, 2024. *Ekonomiskt stöd för utvärdering och uppföljning*.

[Online]

Tillgänglig via: <https://bra.se/forebygga-brott/sok-ekonomiskt-stod/ekonomiskt-stod-for-utvardering-och-uppfoljning.html>

[Använd 27 Mars 2024].

Brottsförebyggande rådet, 2024. *Ekonomiskt stöd till kommuner för brottsförebyggande åtgärder*. [Online]

Tillgänglig via: <https://bra.se/forebygga-brott/sok-ekonomiskt-stod/ekonomiskt-stod-till->

[kommuner-for-brottsforebyggande-atgarder.html](#)

[Använd 27 Mars 2024].

Brottsförebyggande rådet, 2024. *Nationella trygghetsundersökningen – ett metodstöd för resultat på kommunal nivå*. [Online]

Tillgänglig via: <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2023-04-25-nationella-trygghetsundersokningen---ett-metodstod-for-resultat-pa-kommunal-niva.html>

[Använd 27 Mars 2024].

Brottsförebyggande rådet, 2024. *Nationella trygghetsundersökningen 2023: Om utsatthet, otrygghet och förtroende*. [Online]

Tillgänglig via: <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2023-10-11-nationella-trygghetsundersokningen-2023.html>

[Använd 27 Mars 2024].

Brottsförebyggande rådet, 2024. *Våldtäkt och sexualbrott*. [Online]

Tillgänglig via: <https://bra.se/statistik/statistik-om-brottstyper/valdtakt-och-sexualbrott.html>

[Använd 27 Mars 2024].

Folkhälsomyndigheten, 2018. *Kortversion av Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?*, u.o.: Folkhälsomyndigheten.

Folkhälsomyndigheten, 2024. *Så påverkades barn och unga av covid-19-pandemin*. [Online]

Tillgänglig via: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2024/april/sa-paverkades-barn-och-unga-av-covid-19-pandemin/>

[Använd 15 April 2024].

Friends, u.d. *Ofrivillig ensamhet i skolan*. [Online]

Tillgänglig via: <https://friends.se/kunskapsbanken/skolpersonal/ofrivillig-ensamhet-i-skolan/>

[Använd 27 Mars 2024].

Giftinformationscentralen, 2024. *Riskerna med att berusa sig på lustgas*. [Online]

Tillgänglig via: <https://giftinformation.se/aktuellt/riskerna-med-lustgas/>

[Använd 27 Mars 2024].

Institutionen för folkhälsovetenskap vid Stockholms universitet, 2021. *Ny studie: Psykisk ohälsa i skolan kopplat till större risk för utanförskap*. [Online]

Tillgänglig via: <https://www.su.se/institutionen-for-folkhalsovetenskap/nyheter/ny-studie-psykisk-oh%C3%A4lsa-i-skolan-kopplat-till-st%C3%B6rre-risk-f%C3%B6r-utanf%C3%B6rskap-1.581150>

[Använd 20 Maj 2024].

Jämställdhetsmyndigheten, 2023. *Hedersrelaterat våld och förtryck*. [Online]

Tillgänglig via: <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>

[Använd 3 Juni 2024].

Kunskapsguiden, 2019. *Spelproblem hos barn och unga*. [Online]
Tillgänglig via: <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/missbruk-och-beroende/spelproblem/spelproblem-hos-barn-och-unga/>
[Använd 27 Mars 2024].

Kunskapsguiden, 2023. *Vad är hedersrelaterat våld och förtryck*. [Online]
Tillgänglig via: <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/vald-och-fortryck/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/vad-ar-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>
[Använd 3 Juni 2024].

Nationellt Centrum för Kvinnofrid, 2022. *Medicinska och psykosociala konsekvenser av sexuellt våld*. [Online]
Tillgänglig via: <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/webbstod-for-varden/sexuella-overgrepp/konsekvenser-av-sexuellt-vald>
[Använd 27 Mars 2024].

Nationellt centrum för kvinnofrid, 2023. *Våld i nära relationer*. [Online]
Tillgänglig via: <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/vald-i-nara-relationer/>
[Använd 7 Maj 2024].

Regeringen, 2023. *Nationell strategi mot organiserad brottslighet*. [Online]
Tillgänglig via: <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/nationell-strategi-mot-organiserad-brottslighet/>
[Använd 12 April 2024].

Region Örebro län, 2023. *Liv & hälsa ung 2023*. [Online]
Tillgänglig via: <https://utveckling.regionorebrolan.se/sv/valfard-och-folkhalsa/folkhalsan-i-siffror/liv-och-halsa---ung/liv--halsa-ung-2023/>

RFSL, 2023. *Sexuella övergrepp mot hbtqi-personer*. [Online]
Tillgänglig via: <https://www.rfsl.se/verksamhet/stod/sexuella-overgrepp-mot-hbtqi-personer/>
[Använd 27 Mars 2024].

Rice, S. o.a., 2021. Gender norms and the mental health of boys and young men. *The Lancet Public Health*, 6(8), pp. 541-542.

Socialstyrelsen, 2013. *Unga och brott i Sverige: Underlagsrapport till Barns och ungas hälsa, vård och omsorg 2013*, u.o.: Socialstyrelsen.

Sveriges riksdag, 2023. *Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete*. [Online]
Tillgänglig via: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2023196-om-kommuners-ansvar-for_sfs-2023-196/
[Använd 27 Mars 2024].